

T.C.

TOKAT GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ

FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

TARIM EKONOMİSİ ANA BİLİM DALI

**KIRSAL KALKINMADA FARKLI BİR YAKLAŞIM: YOZGAT
KADIŞEHİRİ DEVECİ HAVZASI MEYVECİLİK
ENTEGRASYON PROJESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Furkan MERT

Doç. Dr. Hayriye Sibel GÜLSE BAL

TOKAT - 2022

ETİK SÖZLEŞME

Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü tez yazım kılavuzuna göre, Doç. Dr. Hayriye Sibel GÜLSE BAL danışmanlığında hazırlamış olduğum ‘Kırsal Kalkınmada Farklı Bir Yaklaşım: Yozgat Kadişehri Deveci Havzası Meyvecilik Entegrasyon Projesi ’ adlı Yüksek Lisans tezinin bilimsel etik değerlere ve kurallara uygun, özgün bir çalışma olduğunu, aksinin tespit edilmesi halinde her türlü yasal yaptırımını kabul edeceğimi beyan ederim.

15.09.2022

Furkan MERT

JÜRİ KABUL VE ONAY

ÖZET

KIRSAL KALKINMADA FARKLI BİR YAKLAŞIM: YOZGAT KADIŞEHİRİ DEVECİ HAVZASI MEYVECİLİK ENTEGRASYON PROJESİ

Mert, Furkan

Yüksek Lisans, Tarım Ekonomisi Ana Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Hayriye Sibel Gülse Bal

Eylül,2022, viii + 46 sayfa

Bu çalışma Türkiye’de Yozgat ili Kadişehri ilçesi Kabalı Köyü’nde uygulanmakta olan “Deveci Havzası Meyvecilik Entegrasyon Projesi’nin yürütüldüğü alana etkisi araştırılmıştır. Uygulama sonuçlarının sosyo ekonomik etkilerinin belirlenmesi amacıyla projeye katılmış olan 119 üretici ile yüz yüze anket çalışması yapılmıştır. Projenin uygulanmaya başlandığı 2010 yılında üreticilerin büyük bir çoğunluğunun projeye katılım gösterdiği ve devam eden yıllarda bu katılımın arttığı belirlenmiştir. Üreticiler kendilerine düzenli kira geliri, istihdam ve sosyal güvence olanakları sağlayan projeden oldukça memnundur. Kabalı Köyü üreticilerinin memnuniyeti ve daha önce reddeden civar köylerin gelişen ilgisi ile benzer projelerinde uygulanabileceğinin görülmesi projenin en önemli başarısı olarak değerlendirilebilir. Bu proje yaklaşık 10 yıllık uygulaması ile kırsal alan kalkınması için iyi bir örnek olduğunu göstermektedir. Araştırmada verilerin analizinde faktör analizi ve ki-kare analizlerine yer verilmiştir. Yapılan ki-kare analizlerinde üreticilerin projeye katılımında etkili olan kişiler ve kuruluşlar ile projeye erken veya geç katılmaları arasında %1 düzeyde, ayrıca üreticilerin projeye katıldıkları arazi miktarı ile projeyi erken ya da geç benimseme arasında %10 düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir.

Anahtar kelime: Kabalı Köyü, Yozgat İli, Kırsal Kalkınma, Meyvecilik Entegrasyon Projesi

ABSTRACT

A DIFFERENT APPROACH TO RURAL DEVELOPMENT: YOZGAT KADIŞEHİRİ DEVECİ BASIN FRUIT INTEGRATION PROJECT

Mert, Furkan

Master's Thesis, Department of Agricultural Economics

Advisor: Doç. Dr. Hayriye Sibel Gülse Bal

September 2022, viii + 46 pages

In this study, the effect of the "Deveci Basin Fruit Growing Integration Project", which is being implemented in the Kabalı Village of Kadişehri district of Yozgat province in Turkey, was investigated. In order to determine the socio-economic effects of the application results, a face-to-face survey was conducted with 119 producers who participated in the project. It was determined that the majority of the producers participated in the project in 2010, when the project was started, and this participation increased in the following years. Producers are very satisfied with the project, which provides them with regular rental income, employment and social security opportunities. The satisfaction of the Kabalı Village producers and the growing interest of the surrounding villages, which previously refused, can be considered as the most important success of the project. This project shows that it is a good example for rural development with its 10 years of practice. In the analysis of the data, factor analysis and chi-square analyzes were used. In the chi-square analyzes made, it was determined that there is a 1% relationship between the people and organizations that are effective in the participation of the producers in the project and their early or late participation in the project, In addition, it has been determined that there is a 10% significant relationship between the amount of land that the producers participate in the project and the early or late adoption of the project.

Keywords: Kabalı Village, Yozgat Province, Rural Development, Fruit Growing Integration Project

ÖNSÖZ

Çalışmamın her aşamasında beni yönlendiren, lisansüstü eğitim süresince benden bilgi ve tecrübelerinin yanı sıra sabrını ve manevi desteğini esirgemeyen, kıymetli danışman hocam Doç. Dr. Hayriye Sibel GÜLSE BAL' a saygı, sevgi ve sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum. Tezimin Değerlendirilmesine katkı sağlayan değerli jüri hocalarım Prof. Dr. Adnan ÇİÇEK ve Dr. Öğr. Üyesi Merve AYYILDIZ' a saygı ve şükranlarımı sunarım.

Değerli bölüm başkanımız Prof. Dr. Halil KIZILASLAN' a ve diğer bölüm hocalarıma saygılarımı sunarım.

Son olarak yüksek lisans çalışmalarım süresince manevi desteklerinden dolayı aileme babam Ahmet MERT başta olma üzere kardeşim Beytullah MERT'e ve arkadaşım Mehmet BULUT'a sonsuz teşekkürlerimi borç bilirim.

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	iii
ABSTRACT.....	iv
ÖNSÖZ	v
İÇİNDEKİLER	vi
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	vii
ÇİZELGE DİZİNİ.....	viii
SİMGELER ve KISALTMALAR	x
1. GİRİŞ	1
2. KAYNAK ÖZETLERİ	11
3. MATERYAL ve YÖNTEM.....	18
3.1. Materyal	18
3.2. Yöntem.....	18
3.2.1. Örnek hacminin belirlenmesinde uygulanan yöntem.....	18
3.2.2. Verilerin analizinde uygulanan yöntemler	19
4. ARAŞTIRMA BULGULARI	21
4.1. Üreticilerin Sosyo-Demografik Özellikleri.....	22
4.2. Üreticilerin Arazi Varlığı ve Projeye Katılım Durumu.....	23
4.3. Üreticilerin Projeye Katılımında Etkili Olan Kişi ve Kurumlar ile Katılımda Etkili Olan Nedenler	24
4.4. Projenin Üreticilere ve Bölgeye Olan Katkılarının Değerlendirilmesi	27
5. SONUÇ ve TARTIŞMA.....	35
KAYNAKLAR	38
EKLER.....	40
Ek.1 Anket Soruları.....	40
Ek.2 Etik Kurulu Kararı	45
ÖZGEÇMİŞ	46

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1.1 Kadişehri İlçe Sınırları.....	9
Şekil 1.2 Yozgat ili Kadişehri ilçesi Kabalı meyvecilik entegrasyon projesi üretim alanı	10

ÇİZELGE DİZİNİ

Çizelge 1.1.Yozgat iline ait ortalama meteorolojik ölçüm değerleri (1991-2020).....	4
Çizelge 1.2. Yozgat ilinde arazi kullanım durumu ve oransal dağılımı	5
Çizelge 1.3.Tarla arazilerinin ilçelere göre dağılımı(da)	6
Çizelge 1.4 Hayvan varlığının yıllara göre dağılımı.....	7
Çizelge 1.5 Türkiye, Yozgat ve Kadişehir’ne ait meyvecilik verileri	8
Çizelge 3.1. Tabakalandırma işlemine ait veriler ve örnek hacmi.....	19
Çizelge 3.2 Faktör analizi	21
Çizelge 4.1. İşletmecilerin yaşı tarımla uğraşma süresi, medeni durumu ve ailedeki birey sayısı	22
Çizelge 4.2. İşletmecilerin eğitim durumu.....	22
Çizelge 4.3. İşletmecilerin Mesleği	23
Çizelge 4.4. İşletme arazisi, proje kapsamındaki ve kapsam dışı arazi miktarı	23
Çizelge 4.5. Katılımcıların proje için kiraya verdikleri araziler ile projeye katılma davranışlarına ait bilgiler	24
Çizelge 4.6. Proje dışında kalan arazilerin neden proje kapsamına alınmadığı	24
Çizelge 4.7. İşletmecilerin projede yer almasında etkili olan kişi ve kurumlar.....	25
Çizelge 4.8. Katılımcıların projeye katılmalarının etkili olanlar ile projeye katılma davranışlarına ait bilgiler	26
Çizelge 4.9. İşletmecilerin projeye katılımının temel nedenleri	26
Çizelge 4.10. Aile fertlerinin projede çalışma durumu.....	27
Çizelge 4.11. İşletmecilerin uygulanan projeye ilişkin sorunları	27
Çizelge 4.12. İşletmecilerin projeye katılımına ilişkin düşünceleri.....	28
Çizelge 4.13.İşletmecilerin tarımsal yenilikler konusundaki bilgi kaynakları	28
Çizelge 4.14. İleride de projenin devam etmesini isteme durumu.....	29
Çizelge 4.15. Uygulanan projenin köydeki göç durumuna etkisi.....	29
Çizelge 4.16. Proje öncesi ve sonrası üretim deseni ve verimdeki değişim	30
Çizelge 4.17. İşletme varlıklarının proje öncesi ve sonrasına ilişkin değişimleri	30
Çizelge 4.18. İşletmecilerin uygulanan projeye ilişkin düşünceleri (5’li likert)	31

Çizelge 4.19.KMO örneklem yeterliliği test sonuçları	32
Çizelge 4.20. Çiftçilerin projeye bakışlarına ilişkin faktör analizi sonuçları-1.....	33
Çizelge 4.21. Çiftçilerin projeye bakışlarına ilişkin faktör analizi sonuçları-11.....	34
Çizelge 4.22. Faktörlerin güvenilirlikleri ve açıklanan varyans oranları	34

SİMGELER ve KISALTMALAR

Simgeler

da	Dekar
ha	Hektar
m	Metre
mm	Milimetre

Kısaltmalar

AŞ	Anonim Şirketi
DSİ	Devlet Su İşleri
GAP	Güneydoğu Anadolu Projesi
KÖİ	Kamu Özel İş Birliği
SGK	Sosyal Güvenlik Kurumu
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
KÖVİ	Kamu-Özel Sektör-Vatandaş İş birliği

1.GİRİŞ

Hızla artan dünya nüfus karşısında tarım alanlarının da aynı oranda artırılması mümkün olmadığından, sınırlı arazilerden daha fazla verim elde etmek için uygun yöntemleri seçerek, toprakların daha uygun değerlendirilmesi ve kullanılması gerekmektedir. Tarımsal bünyedeki sorunların giderilebilmesi için yapılması gereken çalışmaların başında ise arazi toplulaştırması gelmektedir (Demirtaş ve Sarı, 2016).

Tarımsal ürünlerin arttırılmasında kısıtlayıcı faktör tarım topraklarıdır. Birim alandan daha fazla üretimin sağlanabilmesi adına temel koşul, çok parçalı ve küçük birimlerden oluşan işletme yapılarının iyileştirilmesidir. Türkiye’de arazi toplulaştırması adına gereken çalışmalar ve uygulamaların attırılması ülke ekonomisine önemli katkı sağlayacaktır (Mesci ve Karlı 2018).

Mevcut tarımsal alanların büyütülemeyeceği düşünülürse, ihtiyaç duyulan gıdaya ulaşmada tek çare toprak verimini arttırmak olacaktır. Bu da saha çalışmaları yapılarak, uygun projeler doğrultusunda tarımsal üretimi ve verimi arttırmakla sağlanabilecektir. Bunun başarılması ise sürdürülebilir tarım politikaları, bilim, teknoloji ve bilgiyi profesyonelce kullanılması ile mümkün olacaktır. Üreticilerin büyük bir kısmının, mülkiyet hakkı kendilerinde kalmak şartı ile küçük, dağınık, parçalı ve kullanılmayan arazilerin, kâr amacı güdülmeden, sadece köprü görevi gören bir çatı altında toplanmasına olumlu yaklaşıtları belirlenmiştir (Karadağ, 2015).

Arazi toplulaştırması, dağınık ve yeterli işletme genişliğine sahip olmayan tarım arazilerinin uygun bir yöntemle verimli işletme büyüklüğüne ulaştırılması olarak tanımlanmaktadır. Bu uygulamanın amacı ise tarım arazilerindeki rasyonel çalışmayı engelleyen teknik, ekonomik ve sosyal sorunları ortadan kaldırarak, tarım sektörü çalışanları ile arazi sahiplerini optimum seviyede verim almasını sağlamaktır (Demirtaş ve Sarı, 2016).

Karaman ilinde yapılan çalışmada arazi toplulaştırması ile arazi kayıplarının azaldığından dolayı yatırımlardan önemli tasarruf sağlandığını belirlemiştir. 1554 hektar alanda arazi toplulaştırmalarından sağlanan tasarruf, toplam tasarrufun %44.6 olduğunu hesaplamıştır (Çelebi 2010, Arslan ve Değirmenci,2016).

Arazi toplulaştırmasında ana amaç miras yolu ile parçalanmış araziler, daha büyük parseller şeklinde birleştirilmektedir ve aradaki sınırların kaldırılması ile kullanılamayan alanlarda üretime dahil edilmektedir. Arazilerin taşlılık, çoraklık ve topoğrafik sorunları giderilerek ve sulama olanaklarının da sağlanması ile verimlilik artırılmaya çalışılmaktadır. Bu şekilde üretim ve verimlilik artırılarak ülke ekonomisine ve bölge insanına ekonomik getiriler sağlanmaya çalışılmaktadır.

Yozgat ili Kadışehri ilçesi Kabalı köyünde 2009-2010 üretim dönemimde uygulanmaya başlamış olan devlet vatandaş ve özel sektör işbirliği ile oluşturulan “Deveci Havzası Meyvecilik Entegrasyon Projesi” sıradan ve alışılagelmiş bir toplulaştırma uygulaması değildir. Bu yönü ile söz konusu proje Türkiye’de ender uygulamalardan birisidir. Proje sonrası uygulama alanında daha önce bölgede yetiştirilmeyen elma, kiraz ve şeftali yetiştiriciliği yapılmaya başlanmış ve bu konuda büyük başarı sağlanmıştır.

Bu projede arazi sahipleri mülkiyetlerini kaybetmeksizin arazilerini imza yetkisi Kadışehri kaymakamlık makamında olan Bozok A.ř. tarafından 25 yıl süre ile kiralanmış olup tapuya kira şerh’i konulmuştur. Bozok A.ř. kiralamış olduğu 1. Etap Meyvecilik Entegrasyon Projesinin kullanım hakkını 25 yıllık süre dilimi için özel bir şirkete kiralamıştır. Bu uygulamada 803 parsel birleştirilerek 5.640 dekarlık Türkiye’nin en büyük meyvecilik projesi haline getirilmiştir. Arazi sahipleri kira gelirlerini almakla birlikte aynı zamanda bu şirketin personelleri olarak ayrıca maaşlı olarak çalışabilmektedir (Avşaroğlu ve Arısoy, 2021).

Türkiye, pek çok meyve türünün anavatan sınırları içinde yer alması, çok eski medeniyetlerin beşiği olması ve uzun süre kullanılan g yolları ile ticaret yollarının üzerinde olmasından dolayı çok sayıda meyve türünü barındırmaktadır. Farklı ekolojik özelliklerdeki tarım bölgelerinde dünyada yetiştirilen 138 adet meyve türünden 75’e yakınının rahatlıkla yetiştirilmesine olanak sağlamaktadır (zpek ve ark., 2013).

Geçim kaynağı büyük oranda tarım olan Yozgat ilinde tarımsal faaliyetlerde en büyük payı arpa, buğday, şeker pancarı ve yeşil mercimek gibi tarla bitkileri ürünleri oluşturmaktadır. Birim alandan daha yüksek gelir elde edebilmek ve kırsal yaşamın refah seviyesinin yukarıya çekilmesi amacıyla bahçe bitkileri ürünlerine yönelimin ve bunların yetiştiriciliğinin yaygınlaştırılması oldukça önem arz etmektedir. Meyvecilik bahçe bitkileri ürünleri içerisinde bulunan önemli üretim kollarından birisidir. Birçok tür ve çeşidin gen merkezi konumunda bulunan Türkiye'nin 5. büyük tarım alanına sahip olan Yozgat ili meyvecilik potansiyeli bulunmasına rağmen sahip olduğu bazı özellikler sebebiyle bu konuda dezavantajlı bir durumda bulunmaktadır. Karasal iklim özelliklerinin baskın oluşu yörede bazı toprak özellikleri ve meyvecilik konusunda nitelikli eleman kıtlığı nedeniyle yetiştiricilik anlamında problemler yaşanmakta ve var olan potansiyel tam anlamıyla kullanılamamaktadır. Elma, kiraz, armut, ceviz ve vişne gibi türlerin yetiştirildiği ilde üretimin artırılması ve var olan problemlerin giderilmesi için yenilikçi bazı yaklaşımların uygulanması gerekmektedir. 2017 yılı verilerine göre 5.980.588 da tarım alanı ile Türkiye'nin beşinci büyük ili olan Yozgat'ta bu alanların sadece 58.695 dekarında (%0,98) meyvecilik yapılmaktadır (Keles ve Aras, 2018). Bu durum meyve yetiştiriciliğinin Yozgat ilinde fazla yapılmadığını göstermektedir.

Çalışmanın bu bölümünde araştırmanın yürütüldüğü Yozgat iline ilişkin genel bilgilere yer verilmiştir. Yozgat doğudan Sivas; güneyden Kayseri, Nevşehir, Kırşehir; batıdan Kırıkkale; kuzeyden ise Amasya, Çorum ve Tokat illeri ile çevrili olup, 34° 05' - 36° 10' doğu meridyenleri ile 38° 40' - 40° 18' kuzey paralelleri arasında yer alır. Deniz seviyesinden 1300 metre yükseklikte olup 1 412 300 Hektar toprağa sahiptir. 81 İl arasında toprak genişliği bakımından 15. sırayı alır. İlin doğudan batıya gidildikçe yüksekliği azalır (Anonim, 2022a). Yozgat ilinin toplam yüzölçümü 14 123 km² olup Akdağmadeni, Boğazlıyan, Çekerek, Şefaati, Sorgun, Yerköy, Sarıkaya, Yenifakılı, Çandır, Çayıralan, Saraykent, Aydıncık ve Kadışehri olmak üzere 13 ilçesi 558 köyü bulunmaktadır (Anonim, 2022b).

Yozgat İl'inde, İç Anadolu Bölgesi'nin yarı kurak karasal iklimi hakimdir. Deniz etkisine kapalı olduğu için, yazlar sıcak ve kurak; kışlar soğuk ve yağışlı geçer. Yaz ile kış; gece ile gündüz arasındaki sıcaklık farkları yüksektir. Sert iklim koşulları, Yeşilirmak havzasına giren Çekerek Vadisi'nde biraz yumuşamakta, az da olsa Karadeniz ardı ikliminin etkileri görülmektedir (Anonim, 2022a).

Çizelge 1.1’de Yozgat iline ilişkin ortalama meteorolojik ölçüm değerleri verilmiştir. Buna göre yıllık ortalama sıcaklık 9.7 °C olup, ağustos ayında en yüksek sıcaklığın 20.6 °C, ocak ayında ise en düşük sıcaklığın -4.8°C yaşandığı görülmektedir. Yıllık yağış ortalaması yaklaşık 595.7 mm’dir.

Yozgat’ta kaydedilen en düşük sıcaklık -24.4°C dir, ortalama olarak yılın 105.6 gününde sıcaklık 0 °C’nin altına düşer. Bu günler donlu gün kabul edilir. Sonbahar ilk donlu gün 30 Eylül, ilkbahar son donlu gün ise 5 Haziran’dır (Anonim, 2022c).

Çizelge 1.1.Yozgat iline ait ortalama meteorolojik ölçüm değerleri (1991-2020)

Meteorolojik Elemanlar	Aylar												Yıllık
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	
Sıcaklık (°C)	-1.3	-0.1	3.7	8.8	13.4	17.2	20.3	20.6	16.6	11.5	5.0	0.7	9.7
En Yüksek Sıcaklık (°C)	2.8	4.7	9.1	14.5	19.5	23.6	27.1	27.5	23.7	17.8	10.7	4.9	15.5
En Düşük Sıcaklık (°C)	-4.8	-4.1	-0.8	3.5	7.8	11.3	13.8	14.2	10.4	6.3	0.5	-2.6	4.6
Güneşlenme Süresi (saat)	3.1	4.3	5.1	6.5	7.9	9.6	10.7	10.4	8.5	6.4	4.9	2.9	6.7
Yağışlı Gün Sayısı	11.1	10.3	12.0	12.8	15.0	10.3	3.6	3.0	4.9	8.2	8.0	11.3	110.1
Aylık Toplam Yağış Miktarı (mm)	66.4	58.1	70.7	58.4	68.8	47.1	12.8	16.9	22.0	40.4	57.4	76.7	595.7

Kaynak:Anonim, 2020a

Yozgat ilinde toprak gruplarının büyük bir çoğunluğu alüviyal, kolüviyal ve kahverengi toprak gruplarıdır. İl yüz ölçümünün %2,6’sını oluşturan 37.322 hektar I. Sınıf arazilerin 26.903’ini alüviyal, 1.774’ini kolüviyal ve 8.645’sini kahverenkli büyük toprak gurubu oluşturmaktadır. Bu sınıf araziler ağırlıklı olarak düz yapıdadır. Ayrıca I. Sınıf arazilerin %80’i derin toprak , % 20’si de orta derin toprak varlığı söz konusudur. Bu arazilerin 14.478 hektarında kuru tarım, 19.633 hektarında sulu tarım, 2.115 hektarında yetersiz sulu tarım ve 320 hektarı ise bağ-bahçe arazisidir. 58 hektarlık arazi ise diğer kullanımlar içindir. II.sınıf arazilere bakıldığında 167.035 hektarlık alan bu sınıflama içerisinde yer almakta ve il yüzölçümünün %11,8’ini oluşturmaktadır. Bu arazilerin %12’sini alüviyal, %47’sini kolüviyal, %29’unu kahve renkli, %0,7’sini kırmızı kahve renkli, %0,1’ini kireçsiz kahverengi, %0,2’sini kestane renkli ve % 11’ini kahverengi orman toprağı meydana getirmektedir. Bu arazilerin 19.210 hektarında eğim % 0-2, 147.214 hektarında eğim %2-6’dır. 611 hektarı orta eğimlidir. II. Sınıf arazilerin 79.409 hektarında derin toprak, 71.478 hektarında orta derin toprak, 16.079 hektarında ise sığ ve çok sığ toprak varlığı söz konusudur. II. Sınıf arazilerin 123.904 hektarında kuru tarım, 28.773

hektarında sulu tarım, 6.049 hektarında yetersiz sulu tarım, 4.020 hektarında bağ bahçe, 2.506 hektarında çayır-mera, 267 hektarında orman-funda ve 1.516 hektarı ise diğer kullanımlar olarak değerlendirilmektedir (Tengir, 2010).

Yozgat ilinin ekonomisi büyük ölçüde tarıma bağlıdır ve ağırlıklı olarak iklim koşullarından dolayı kuru şartlarda tahıl üretimi yapılmaktadır. Küçük tarım işletmeleri ağırlıklı olarak yer almaktadır (Anonim, 2019a). Çizelge 1.2’de Yozgat ili arazi kullanım durumu yer almaktadır.

Çizelge 1.2. Yozgat ilinde arazi kullanım durumu ve oransal dağılımı

Arazi kullanım durumu		Dekar	%
Tarla Arazisi	Hububat	3 550 306	34.85
	Bakliyat	889 747	8.73
	Sanayi Bitkileri	247 135	2.43
	Yem Bitkileri	177 943	1.75
	Yağlı Tohumlar	73 118	0.72
	Nadas	1 212 705	11.91
Bağ Bahçe Arazisi	Sebzelik Alan	28 710	0.28
	Meyvelik Bağ Alan	54 480	0.51
Toplam İşlenen Arazi		6 231 144	61.18
Çayır-Mera Alanları		1 522 039	14.94
Orman Alanı		2 432 940	23.88
Genel Kültür Arazisi Toplamı		10 186 123	100.00

Kaynak:Anonim, 2020b

Toplam arazi içerisinde hububat ekimi ön planda yer almaktadır. Ayrıca toplam alan içerisinde nadas alanları da önemli bir yer kaplamaktadır. Yozgat’ta bağ, meyvelik ve sebzelik alanlar ise genel arazi oranı içerisinde çok az bir alan kaplamaktadır (Anonim, 2019a). Çizelge 1.2.’de görüldüğü gibi genel kültür arazi toplamı içerisinde tarla arazisi %60.39’luk paya sahiptir.

İlde tarımsal üretimin büyük bir kısmını ağırlıklı olarak buğday, arpa, mercimek, nohut ve fasulye oluşturmaktadır. Meyve ve sebze üretimi çok az olup iç aile tüketimine yönelik yapılmaktadır. Sebze ve meyve ihtiyacı ağırlıklı olarak farklı illerden karşılanmaktadır. Son yıllarda sulama amaçlı olarak oluşturulan baraj, gölet ve küçük sulama tesisleri ile ilde hem sulu tarımın etkin bir hale getirilmesi hem de sebze üretiminin artırılması hedeflenmiştir. Yozgat’ta sanayi bitkisi olan şekerpancarı önemli bir yer tutmaktadır (Anonim, 2019a).

Sorgun ve Boğazlıyan Şeker Fabrikalarının çalışmaya başlaması üretilen şekerpancarının o bölgede işlenmesine imkân sağlayarak, istihdam ve ekonomiye büyük artışı olmuştur. İl genelinde iklim, toprak yapısı ve sulama dikkate alındığında baklagil ve hububat ekimi ön plandadır. Olumsuz hava şartlarından dolayı meyvecilik ticari olarak yapılamamaktadır (Anonim, 2019a).

Çizelge 1.3'te tarla arazilerinin ilçelere göre dağılımı yer almaktadır. Hububat tarımının yoğun yapıldığı ilçeler sırasıyla Boğazlıyan, Yerköy, Sarıkaya ve Merkez ilçeleridir. Üretimin yaygın olarak yapıldığı bölgeler, Merkez, Sorgun, Sarıkaya, Şefaati ve Yerköy ilçeleridir.

Çizelge 1.3.Tarla arazilerinin ilçelere göre dağılımı(da)

İlçeler	Hububat	Sanayi Bitkileri	Yemeklik Baklagiller	Yem Bitkileri	Nadas	Yağlı Tohumlar	TOPLAM
Merkez	408 344	11 678	205 060	36 500	134 704	7 116	803 402
Akdağmadeni	178 217	6 357	18 952	52 080	82 800	511	338 917
Aydıncık	40 485	5 033	9 288	640	134 664	1 269	191 379
Boğazlıyan	547 392	97 579	57 020	6 775	149 168	7 787	865 721
Çandır	65 116	6 321	20 770	1 615	40 500	1 692	136 014
Çayıralan	110 507	265	27 263	5 252	36 227	4 790	184 304
Çekerek	98 149	550	3 870	13 086	19 301	134	135 090
Kadışehri	114 957	6 229	5 597	12 583	30 695	0	170 061
Saraykent	45 994	669	12 582	4 920	16 160	375	80 700
Sarıkaya	523 916	25 873	101 600	22 490	117 526	37 630	829 035
Sorgun	383 145	12 559	257 883	7 170	212 000	4 630	877 387
Şefaati	324 840	31 126	92 881	4 423	123 762	1 710	578 742
Yenifakılı	166 155	21 851	5 367	2 894	34 198	489	230 954
Yerköy	543 089	21 045	71 614	7 515	81 000	4 985	729 248
T O P L A M	3 550 306	247 135	889 747	177 943	1 212 705	73 118	6 150 954

Kaynak:Anonim, 2020b

Hayvancılık bakımından Yozgat ili incelenecek olursa oldukça büyük bir hayvancılık varlığına sahiptir. Genel olarak tarım işletmelerinde hayvancılık, tarımsal faaliyetlerle birlikte yapılmaktadır. Önceki yıllarda yerli ırklara dayanan hayvan sayısında, son yıllarda ağırlıklı olarak kültür ırkı ve kültür melezi ırklarında önemli artışlar olmuştur. Kültür ırkında önceliği montofon ırkı ile melezi almaktadır. Besi sığırı yetiştiriciliği son yıllarda gelişme göstermiş olup işletmeler gün geçtikçe kapasitelerini arttırmakta ve yerli ırkın yanında kültür ırkı ve kültür ırkı melezi yaygınlaşmaktadır. Merkez, Akdağmadeni, Çekerek, Kadışehri, Sorgun ve Yerköy ilçelerinde süt sığırıcılığının yanı sıra besicilik de yaygındır (Anonim, 2019b). Çizelge 1.4'te yıllar itibariyle hayvan varlığı verilmiştir.

Çizelge 1.4 Hayvan varlığının yıllara göre dağılımı

Hayvan Türleri			2019	2020	2021
Büyükbaş	Sığır	Kültür	131 740	141 125	136 199
		Melez	86 689	95 532	91 150
		Yerli	23 263	12 359	11 484
	Manda		4133	5 045	3820
	TOPLAM		245 825	254 061	242 653
Küçükbaş	Koyun		290 674	357 743	400 233
	Keçi	Tiftik	20	1	1
		Kıl	49 400	56 486	55 863
	TOPLAM		340 094	414 230	456 097
Arı Kovanı	İlkel		723	680	689
	Fennî		28 647	23 788	28 654
	TOPLAM		29370	24 468	29 343

Kaynak: Anonim, 2021a

Mera alanlarının iyi bir şekilde değerlendirilememesi, maliyetlerinin artması ve çoban teminindeki sıkıntılar nedeni ile koyun varlığında görülen azalmanın son yıllarda bakanlık tarafından verilen koyun-keçi destekleri ve uygulanan projeler ile artmaya başladığı görülmektedir (Anonim, 2019b). Aynı zamanda bölgede arı yetiştiriciliğinin yapıldığı görülmektedir.

İlde hayvancılığın geliştirilmesi ve hayvansal üretimin arttırılması için bir taraftan hayvan hastalık ve zararlıları ile etkin bir şekilde mücadele edilirken, diğer taraftan ıslah çalışmaları, yem bitkileri ekiliş alanlarının genişletilmesi, mera alanlarının ıslah edilerek hayvancılığın dahada geliştirilmesi ve aynı zamanda alt yapı iyileştirme çalışmalarına da devam edilmektedir (Anonim, 2019b).

Yukarıdaki paragraflarda Yozgat ilinin genel ve tarımsal yapısına bakıldığında büyük oranda kuru tarım ve hububat ile hayvancılık potansiyelinin yüksek olduğu görülmektedir. Bölgede meyveciliğin yaygın olmadığı ve ticari olarak yetiştirilme durumunun az olduğu söylenebilir. Bu yönü ile Yozgat ili Kadışehri ilçesi Kabalı köyünde uygulanmakta olan Deveci Havzası Meyvecilik Entegrasyon Projesi'nin uygulama sonuçları önem kazanmaktadır.

Çizelge 1.5'teki veriler incelendiğinde Yozgat ili meyve üretim alanları ve üretim miktarları içerisinde Kadışehri ilçesinin önemi görülmektedir. Bu önemde uygulanan meyvecilik entegrasyon projesi önemli bir yere sahiptir.

Çizelge 1.5 Türkiye, Yozgat ve Kadışehri'ne ait meyvecilik verileri

Yıllar	Ürünler	Türkiye Üretim Alanı (da)	Türkiye Üretim Miktarı (ton)	Yozgat Üretim Alanı (da)	Yozgat Üretim Miktarı (ton)	Kadışehri Üretim Alanı (da)	Kadışehri Üretim Miktarı (ton)	Kadışehri Üretim Alanının Yozgat Üretim Alanına Oranı (%)
2018	Elma	1746404	36 25960	12924	17209	4150	9684	24.12
	Şeftali	384476	66 7982	562	793	286	456	36.07
	Kiraz	840866	639564	2213	2277	1110	1798	48.75
	Toplam	2971746	4933506	15699	20279	5546	11938	27.35
2019	Elma	1744388	3618752	13010	17775	4150	9683	23.35
	Şeftali	379424	685973	562	790	286	456	36.20
	Kiraz	834474	664224	2213	2239	1110	1798	49.58
	Toplam	2958286	4968949	15785	20804	5546	11937	26.66
2020	Elma	1749432	4361147	10178	17284	4150	9684	24.01
	Şeftali	378 162	729 804	502	779	286	456	36.71
	Kiraz	827294	724944	1988	2208	1110	1798	50.27
	Toplam	2954888	5815 895	12668	20271	5546	11938	27.36
2021	Elma	1688105	4493264	9927	16983	4150	9684	24.44
	Şeftali	391600	712781	495	738	286	456	38.75
	Kiraz	815468	689834	2020	2259	1110	1798	49.14
	Toplam	2895173	5895879	12442	19980	5546	11938	27.76

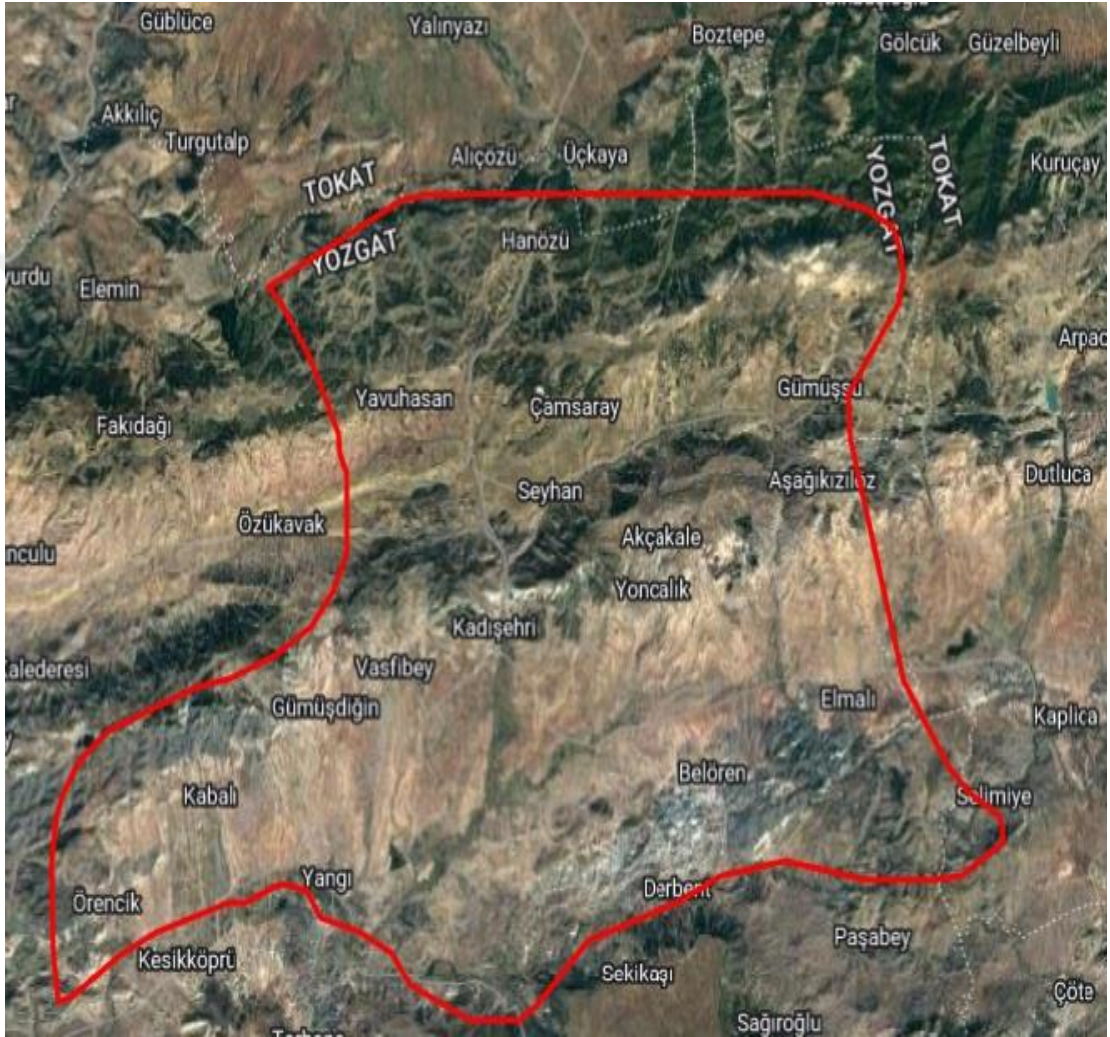
Kaynak: Anonim, 2021b

Proje sahasında 5640 dekar alana 52500 adet yarı bodur kiraz, 225000 adet yarı bodur elma, 40000 adet tam bodur elma fidanlarının dikimi tamamlanmıştır. Proje sahasının sulanması amacıyla tam otomasyonlu pompa, trafo, membran havuz ve terfi hatları yapılmış ve damla sulama sistemi tamamlanmıştır (Anonim, 2022d).

Bu proje sahasında Süreyya Bey Baraj Gölü sahasında Çekerek Irmağı'ndan su temin edilmektedir. 6 adet su pompası ile saatte 1600 m3 kapasiteyle su alınarak 27000 m3 kapasiteli sulama havuzuna basılabilmektedir (Avşaroğlu ve Arısoy, 2021).

Proje sahasında arazisini kiraya vermiş olan çiftçilerle yapılan görüşmede yöneltilen, Proje alanında üretilen ürünlerin pazarlaması nasıl ve nerelere yapılıyor sorusuna üretilen ürünlerin Kadışehri ilçesi içinde satışlarının yapıldığını, yurt içi ve yurt dışı pazar olanaklarının olduğunu ifade ettiler.

Aşağıda Şekil 1.1’de Kadişehri İlçe Haritası Sınırları ve Şekil 1.2.’de Proje Sahası Verilmiştir.

Şekil 1.1 Kadişehri İlçe Sınırları

Şekil 1.2 Yozgat ili Kadışehri ilçesi Kabalı meyvecilik entegrasyon projesi üretim alanı
Bölgede meyvecilik üretimi ağırlıklı olarak proje sahası alanında yapılmakta olup, üreticiler geri kalan arazilerinde ağırlıklı olarak bitkisel üretim yaptığı gözlenmiştir.

Yukarıda özetlenen değerlendirmeler doğrultusunda Yozgat İlinde “Deveci Havzası Meyvecilik Entegrasyon Projesi” hakkında bir alan çalışması yapılması önemli ve yararlı bulunmuştur.

Bu projenin; ekonomik kalkınmaya etkisi, yöre halkına istihdam açısından etkisi, toprağını veren vatandaşın konu ile ilgili bilgi düzeyi, vatandaşın proje ile ilgili beklentileri, projede yetiştirilen meyvelerin verim durumu, yöre halkının genel sosyo-ekonomik özellikleri, proje ile ilgili karşılaşılan sorunlar ve bu sorunlara yönelik olası çözümleri ortaya koymak gibi bu büyük proje çeşitli yönleri ile değerlendirilecektir.

2. KAYNAK ÖZETLERİ

Köseoğlu ve Gündoğdu (2004), bu çalışmada, arazi toplulaştırması çalışmalarının önemli aşamalarından birini oluşturan planlama çalışmalarının yürütülmesinde gereksinim duyulan planlama verilerinin, uzaktan algılama teknikleriyle elde edilebilirliği araştırmışlardır. Çalışma, Bursa-Karacabey İlçesi, Eskisarıbey– Yenisarıbey – Ortasarıbey ve Sazlıca köylerinde yürütülmüş ve örnek alanı kapsayan 06.08.1998 tarihli Landsat 5 TM uydu görüntüsü kullanılmıştır. Planlama verilerinin uydu görüntüsü üzerinde belirlenebilmesi için ERDASI mague görüntü işleme programında gözle yorumlama, kontrollü sınıflandırma ve kontrolsüz sınıflandırma yöntemleri kullanılmıştır. Çalışma sonucunda, arazi toplulaştırması planlama verisi olarak arazi kullanım durumu, yerleşim yerleri ve sabit tesisler, ana sulama ve drenaj kanalları ile ana yollar uydu görüntüsü üzerinden belirlenebilmiş, buna karşın arazi parçalılığı ve parselasyon durumuna ilişkin bilgiler uydu görüntüsü üzerinden belirleyememişlerdir.

Öztürk ve diğerleri (2005), Türkiye içinde bulunduğu iklim kuşağı nedeniyle çok sayıda meyve tür ve çeşidinin yetiştirilmesine uygun koşulları sağlayabilmektedir. Gelişen ve değişen ekonomik ortamlar nedeniyle farklı iklim ve toprak koşullarına uyabilecek, farklı iç ve dış pazar taleplerine cevap veren ekonomik yarar sağlayacak meyvecilik üretim planları önem kazanmaktadır. Türkiye’de piyasa isteklerine cevap veren üretim eğilimi hızla yaygınlaşmaktadır. Ilıman iklim meyvelerinden biri olan kiraz üretimi 255 000 bin tona ulaşmıştır. Dünya kiraz üretiminde ilk sırada yer alan Türkiye’yi ABD ve İran takip etmektedir. Kiraz üretimimizde 1980 öncesine göre önemli değişiklikler olmuştur ve son on beş yılda dikim alanları %59.2, üretim miktarı %90.3 artış göstermiştir. Trend hesapları 2010 yılında Türkiye kiraz üretiminin 308 423 tona ulaşacağını göstermektedir. Kişi başına kiraz tüketimi dünya ortalamasından yüksek olmakla birlikte kiraz üretiminin % 12.8’i ihraç edilmektedir. İhracat yapılan başlıca ülkeler Almanya, İngiltere, Hollanda, İtalya ve Rusya’dır.

Aktaş ve diğerleri (2006), bu çalışmada, Adana ili Karataş İlçesinde 2003 yılında Yemişli köyünde çiftçilerin arazi toplulaştırma kararını etkileyen sosyo-ekonomik faktörleri incelenmiş ve bu faktörleri analiz etmişlerdir. Yapılan analiz sonucunda çiftçilerin toplulaştırma kararına etki edebilecek değişkenler 5 ana faktör altında açıklanmıştır. Bunların sırasıyla; Çiftçinin Temel Özellikleri, Sosyal Katılım, Çevresel İlişkiler ve

Yaşam Standardı, Gelişmiş Tarım Teknoloji Benimseme ve Aile İçi Otorite Şekli' olduğu görülmüştür. Elde edilen bu faktörler göz önüne alınarak toplulaştırma kararları hızlandırılabilir. Çiftçilerin arazi toplulaştırmasını benimseme düzeyinin genelde orta düzeyde olduğu belirlenmiştir. Bununla birlikte, arazi toplulaştırma yatırımlarının yavaş gitmesi çiftçinin toplulaştırmaya karşı bakışını olumsuz yönde etkilediği saptanmıştır. Yatırım öncesi fizibilite çalışmalarında Araştırma Enstitülerinin ve Üniversitelerin daha etkin kullanılması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Çelebi (2010), bu çalışmada, Karaman ilinde yürütülen bazı toplulaştırmalardaki toplam parsel sayısı, bir maliğe düşen parsel sayısı ve miras yoluyla oluşan hisselenmeler, yoldan ve kanaldan doğrudan faydalanan parsel sayıları, yol ve kanal uzunlukları ve sınır kayıpları ile ilgili toplulaştırma öncesi ve sonrasındaki değerler mukayese edilmiştir. 1985 yılından sonra toplulaştırma yapılan Yuvatepe, Bölükyazı, Kılbasan, Osmaniye ve Beydilli ile Konya'daki bazı toplulaştırma çalışmalarından elde edilen verilere dayanılarak, arazi toplulaştırmasının Karaman'da tarımsal verimlilik ve yatırımların maliyetleri üzerindeki etkileri incelemiştir.

Koday (2011), Kağızman İlçesi idari bakımdan Kars iline bağlı olup, ülkemizin Doğu Anadolu Bölgesinde yer almaktadır. Kış mevsiminin sert ve çok soğuk geçtiği bölgede meyvecilik ancak derin vadi tabanlarında yapılabilmektedir. Sahada yetiştirilen meyvelerin başlıcaları; kayısı, elma, armut, ceviz, kiraz ve duttan ibarettir. Ancak toplam meyve ağaçlarının yarısını kayısı oluşturmaktadır. Çünkü kayısının ekonomik getirisi yüksek olduğundan bu meyvenin bahçelerinin kurulması tercih edilmektedir. İlçede meyvecilik klasik usullerle yapılmakta olup, üreticiler teknik bilgilerden yoksundur. Üreticiler ziraat mühendislerinin denetimi ve kontrolünde üretim yaptıkları ve üretilen ürünler, kurulacak olan kooperatif aracılığı ile pazarlandığı takdirde; yöre meyveciliği gerçek değerine ulaşacaktır

Yılmaz ve Uzun (2011), Bir sanayi ve ticaret merkezi olan Kayseri, güçlü bir ekonomiye sahip olmasına rağmen meyvecilik açısından istenilen düzeye ulaşamamış, bu noktada mevcut potansiyelini hakkıyla kullanamamıştır. Meyvecilik alanları 6.207 ha olup, toplam arazi varlığını % 0,9'unu oluşturmaktadır. Meyveler arasında en fazla yetiştirilen tür 94 bin tonu aşan üretimi ile elma olup ikinci sırada kayısı yer almaktadır. Bu türlerle birlikte kiraz da bölgeye iyi uyum sağlayabilecek bir tür olarak değerlendirilebilir. Bölge

ekolojisine uygun türler arasında erik, armut ve ceviz de yer almaktadır. Bahse konu türlerde yöreye uygun çeşitlerin belirlenmesinde Hazırlanan bu çalışma ile Kayseri ili tarımsal alt yapısı ve ekolojisi meyvecilik açısından tartışılmış ve genel bir analiz yapılmıştır.

Yıldırım ve Onay (2012), Türkiye bazı meyve türleri üretimi ve ihracatı açısından ilk sıralarda yer alırken, ciddi üretim alanlarında (48 milyon ha), önemli miktarlarda (14 milyon ton) üretim yaparak, yüklü oranlarda gelir (2 milyar \$) elde etmektedir. Dünya'da bitki kültürünün yapıldığı en eski tarım beldesi olan Güney doğu Anadolu Bölgesi; özellikle üzüm, zeytin ve antepfıstığı yetiştiriciliği ve üretimi bakımından ön sıralarda gelmektedir. Batman'daki mevcut potansiyelin iyi değerlendirilmesi durumunda; en azından ilin kendi ihtiyacını karşılayacak kadar meyve üretimi yapması işten bile değildir. İşte bu noktadan hareketle yaptığımız çalışmanın, Batman ilinin mevcut meyvecilik durumunun ortaya çıkarılması ve geleceğe yönelik olarak ne tür meyvecilik faaliyetlerinin yürütülebileceği hususunda bir takım değerlendirmeler yapılmak suretiyle; var olan meyvecilik potansiyelinin değerlendirilmesi ve gelecekte yapılabilecek meyvecilik faaliyetlerinin yönlendirilmesi açısından önemli katkılar sağlayacağı düşünülmektedir.

Altan ve ark. (2013), bu çalışmalarında, yerel yönetimler tarafından hizmet sunumunda kullanılan kamu özel ortaklığı modelini, yasal altyapısını ve uygulamasını incelemişlerdir. Çalışma kapsamında kamu özel ortaklığı modelinin özellikleri ve bu modelin yerel yönetimlerdeki uygulama örneklerinden birisi olan Büyükkabaca Belediyesi incelemesi yer almıştır. Çalışma hem teorik hem de Büyükkabaca Belediyesi tarafından hayata geçirilen meyve bahçesi örnek projesiyle uygulama içeren bir yöntemi içermektedir. Çalışmanın bulguları içerisinde; yerel yönetim kuruluşlarının, yerel ihtiyaçların karşılanması ve hizmet sunumu noktasında kamu özel ortaklığı modelini tercih ettikleri, bu modelin Türkiye'deki kullanım alanının her geçen gün arttığı ve klasik kamu hizmet sunumu anlayışının özel sektör ilkeleri çerçevesinde yeniden düzenlendiği gibi önemli çıktılar yer almıştır.

Ün (2014), bu çalışmasında, KÖVİ Modeli'nin bir kamu hizmeti görme usulü olarak kabul edilebilirliğini ve Türkiye'de uygulanabilirliğinin konu edildiği, örnek olay olarak da Kadışehri İlçesi'ndeki Deveci Havzası Meyvecilik Entegrasyon Projesini araştırmıştır. Proje ve Modelin başarısı ile KÖVİ'nin yeni bir hizmet sunum Modeli olarak hangi

alanlarda uygulanabileceği de incelemiştir. Çalışma kapsamında KÖVİ ve KÖİ Modelleri ile ilgili akademik ve mevzuata dair literatür araştırması gerçekleştirmiş olup, ayrıca projenin aktörleri ile projenin kurulması, uygulanması, sürdürülebilirliği, karşılıklı güven ve beklentiler konularında mülakatlar ve anket çalışmaları gerçekleştirmiştir. İlçede işsizliğin ve beraberinde Sosyal Yardımlaşma Vakfı'ndan ödenen yardımların azalması, ilçeye tersine göçün başlaması, mesleki olarak yeni sektörlerin oluşması, yöresel marka değeri yaratılması, tarımda yeni teknoloji ve tekniklerin benimsenmesi, su ve su kaynaklarının etkin kullanımının öğrenilmesi ve sağlıklı gıda üretim ve tüketiminin artırılması gibi hususlar da projenin sosyal sonuçları kapsamında değerlendirilmiştir.

Karadağ (2015), bu araştırmasında üreticilerin %78.33'nin arazilerin daha iyi ve profesyonel bir şekilde değerlendirilmesi amacı ile örgütsel bir modelin içinde yer almak istedikleri, %7.33'nün kararsız ve %14.33 istemediklerini belirlemişlerdir. Ayrıca üreticilerin %55.12'nin kurulum aşamasında, %26.77'nin yönetime katılarak, %18.11'nin ise maddi olarak destek vereceklerini belirtmişlerdir. Yapılan çalışmada üreticilerin, mevcut kooperatif, oda ve birlikler hakkında olumlu düşüncelere sahip olmadıkları, üreticilerin çoğunluğunun arazilerinin küçük ölçekli, çok hisseli olduğu belirlenmiştir.

Zenginbal (2015), Bolu ilinde toplam 1 211 995 dekar alanda bitkisel üretimin yapılmaktadır. Bu alanın %17.82'si nadasa ayrılmış olup geriye kalan arazinin %78.13'ünde tarla bitkileri, %3.21'inde meyve ve %0.82'sinde sebze yetiştiriciliği yapılmaktadır. Çok düşük düzeyde de süs bitkileri yetiştiriciliği de yapılmaktadır. İlin bitkisel üretim değerlerine bakıldığında toplam 728 810 ton üretim yapılmaktadır. En fazla üretim (677 559 ton) tarla bitkileri yetiştiriciliğinde yapılmaktadır. Bu üretim şeklini sırasıyla meyve (38 062 ton) ve sebze (13 189 ton) üretimi izlemektedir. Tarla bitkileri üretiminde en önemli ürün patates ve buğdaydır.

Akbaş ve Sevindi (2016), çalışmasında Kütahya'da kış mevsiminin sert ve soğuk geçtiği ilde, meyve tarımı doğu-batı istikametinde uzanan ovalarda yapıldığını belirtmiştir. Sahada en fazla üretim değerine sahip olan başlıca meyveler elma, vişne, kiraz, erik, ceviz, çilek, armuttur. Fakat toplam meyve ağaçlarının %73'ünü vişne, kiraz ve ceviz ağaçları oluşturmuştur. Çünkü bu üç ürünün ekonomik getirisinin fazla olması, bu meyvelerin üretim alanlarının genişletmiştir. Araştırma sahasında meyvecilik genel itibarıyla geçmişten beri süregelen klasik yöntemlerle yapılmaktadır. Üreticiler teknik

bilgilerle donatılması ve üretimin ziraat mühendislerinin kontrolünde yapılması, hem ürünlerin kalitesini ve değerini arttıracak hem de çiftçilerin zarar etmesini önleyecektir. Bunların yanında ürünlerin kurulacak olan kooperatifler vasıtasıyla pazara sunulması meyveciliğin istenilen düzeye ulaşmasını sağlayacaktır.

Arslan ve Değirmenci (2016), bu çalışma Kahramanmaraş ili Türkoğlu ilçesi ve köylerinde ikamet eden işletme sahiplerinin arazi toplulaştırmasına ilişkin bakışları ve bilgi düzeylerini belirlemeyi amaçlamışlardır. Araştırmada işletme sahiplerinin yerleşim yerlerinde yeniliklere ve projelere katkıda bulunma istekleri belirlenmiş ve öneriler sunulmuştur. Araştırmada sahasında rastgele seçilen 194 işletme sahibi ile yüz yüze yapılan anket sonuçlarına göre; düşük eğitime (okuryazar değil ve ilkokul mezunu) sahip olanların oranı %57, parsel büyüklüğü 51.3 da, arazi parçalılık durumu 3.27, yüzey sulama yöntemlerini kullananların oranı % 92.8, traktör sahibi olan çiftçilerin oranı %52.3, tarla yollarının tamamen yetersiz olduğunu düşünenlerin oranı % 37 olduğunu tespit etmişlerdir. Katılımcıların %73'ünün arazi toplulaştırma hakkında bilgi sahibi olmadığı, %82'sinin sosyal-kültürel tesislerin yapılmasını desteklediği belirlenmiştir. Ayrıca kikare analizleri ile katılımcıların verdiği cevaplar incelendiğinde yeterli sulama suyu temini, tarla yollarının yeterliliği, arazi parçalılığı ve eğitim seviyeleri arasındaki ilişkinin önemli olduğu belirlenmiştir.

Demirtaş ve Sarı (2016), bu çalışmada, Türkiye'de toplam 119452 ha arazide toplulaştırma yapılmış olup, bu miktarın yeterli olmadığını belirtmişlerdir. Çünkü mevcut sulama yapılabilen alanlarımızın 4 milyon ha olduğu düşünülürse ve yakın bir gelecekte GAP tamamen üretime geçince 1.6 milyon ha daha sulu tarım alanlarına eklenecektir. Türkiye, arazi toplulaştırması konusunda henüz başlangıç noktasındadır. Uygun, etkin ve akılcı bir politika ile arazi toplulaştırmasının gerçekleşmesi için kalıcı tedbirlerin alınmasında yarar olduğunu ifade etmişlerdir.

Keles ve Aras (2018), bu çalışmalarında, geçim kaynağı büyük oranda tarım olan Yozgat ilinde tarımsal faaliyetlerde en büyük payı arpa, buğday, şeker pancarı ve yeşil mercimek gibi tarla bitkileri ürünlerinin oluşturduğunu, birim alandan daha yüksek gelir elde edebilmek ve kırsal yaşamın refah seviyesinin yukarıya çekilmesi amacıyla bahçe bitkileri ürünlerine yönelimin ve bunların yetiştiriciliğinin yaygınlaştırılmasının oldukça önem arz ettiğini belirtmişlerdir. Birçok tür ve çeşidin gen merkezi konumunda bulunan ülkemizin 5. büyük tarım alanına sahip ili olan Yozgat meyvecilik potansiyeli yüksek

olmasına rağmen sahip olduğu bazı özellikler sebebiyle bu konuda dezavantajlı bir durumda bulunmaktadır. Karasal iklim özelliklerinin baskın olduğu yörede bazı toprak özellikleri ve meyvecilik konusunda nitelikli eleman kıtlığı nedeniyle yetiştiricilik anlamında problemler yaşanmakta ve var olan potansiyel tam anlamıyla kullanılamamakta olduğu anlaşılmıştır. Elma, kiraz, armut, ceviz ve vişne gibi türlerin yoğun olarak yetiştirildiği ilde üretimin artırılması ve var olan problemlerin giderilmesi için yenilikçi bazı yaklaşımların uygulanması gerektiği görülmüştür.

Mesci ve Karlı (2018), bu çalışmanın amacı, Isparta'daki işletmelerin sosyo-ekonomik özelliklerini netleştirmek, toplulaştırma öncesi ve sonrası toplulaştırma yapısını incelemek ve toplulaştırma sonrası işletmenin ekonomik yapısını göstermektir. Araştırmanın ana kaynağı, Isparta ilinde örnekleme yöntemiyle rastgele seçilen 65 işletmeden anket yoluyla elde edilen veriler olmuştur. Toplulaştırma çalışmaları ile ilgili önlemler konusunda farkındalığı artırmak için bölgesel ve ulusal önlemler faydalı olacaktır.

Şimşek, Gülsoy ve Karadağ (2018), Mikroklima özelliği ve toprak yapısı sayesinde birçok tarım ürününün yetiştirilmesine olanak sağlayan ve bu nedenle de “Doğu’nun Çukurovası” olarak anılan Iğdır’da tropik ve subtropik türler hariç birçok meyve türünün ticari olarak yetiştiriciliği mümkündür. Iğdır ilinin özellikle elma, kayısı ve şeftali üretimi diğer meyve türlerine göre daha fazla öne çıkmaktadır. Iğdır’da 2017 yılı toplam meyve üretimi 82.163 ton olarak gerçekleşmiş, bu üretim miktarının toplam değeri 37.964.493 \$’dır. İlçelere göre 2017 yılı toplam meyve üretimi dikkate alındığında 24.189 ton üretim ile Tuzluca ilçesi ilk sırada gelmektedir. Yine 2017 yılı toplam meyve üretiminin meyve türlerine göre dağılımı dikkate alındığında Iğdır ilinde 44.246 ton elma, 31.416 ton kayısı ve 3.828 ton şeftali üretimi yapılmıştır. Bu çalışmada Iğdır ilinin mevcut meyvecilik potansiyelinin ortaya konulması amaçlanmaktadır. Ayrıca bu potansiyelin değerlendirilmesi ve yönlendirilmesi ile ilgili olarak ileriye dönük üretim planlamalarında karar vericilere ışık tutmak hedeflenmiştir.

Avşaroğlu ve Arısoy (2021), bu çalışma ile Yozgat İli Kadışehri İlçesinin Kabalı Köyünde uygulanan çiftçi–devlet–özel sektörü bir araya getiren entegre meyvecilik projesinin kırsal kalkınma açısından uygunluğunun ve Türkiye’de yaygınlaştırılabilme olanağının değerlendirilmesini amaçlamışlardır. Türkiye’de işletme sahibi ile işletmeyi yöneten kişi genellikle aynı kişi olduğu için işletme sahibi ve ailesine yönelik olumsuz riskler söz konusu olduğunda işletmenin doğrudan sarsıldığı hatta yıkıldığı görülmektedir. Bu çalışmada örnek bir Kabalı modelinde, köy arazisinin sınırı kaldırılarak bir bütün haline getirilmekte, tesviyesi ve altyapısı kamu yatırımı ile finanse edilerek bir şirkete kiralanmakta, özel şirketin iş mantığı ile faaliyet gösterdiği görülmektedir. Daha verimli, kaliteli, katma değeri yüksek üretimle ihracat rekabet gücü artıyor. Bu model ile işletme sahipleri SGK ile çalışma imkânına sahiptir. İşletmecilerin kira geliri ve çalışma ücreti almasıyla birlikte projenin bölgedeki refahın artmasına daha fazla katkı sağlayacağına inanılmaktadır.

Özyücel (2021), bu çalışmada; Kırsal kesimde yaşayan ve ekonomik yaşamlarında verimliliklerini artırmanın başka yollarını arayan insanlar, küreselleşen dünyada tek başına üretimin kendilerini rekabetten uzak tutacağına inandıkları için çeşitli kooperatif hareketleri oluşturduklarını belirtmişlerdir. Kooperatif kurma konusunda çalışan üreticilerin, kuracakları kooperatifleri daha güçlü hale getirmek için her zaman paydaşlar aradıkları gözlemlenmiştir. Kooperatif hareketiyle birlikte, paydaşları olan üreticiler, tam rekabet piyasasında rekabetçi olduklarını gördüler. Bu çalışma, kırsal kalkınma kavramından yola çıkarak İnegöl ilçesindeki bazı kooperatifleri kırsal kalkınma bağlamında incelemektedir. Çalışma kapsamında İnegöl’deki kooperatifler ve bölgedeki göç faktörlerine etkisi ele alınmıştır.

3. MATERYAL ve YÖNTEM

3.1. Materyal

Araştırmanın ana materyalini Kabalı köyündeki üreticilerden anket yoluyla elde edilen birincil veriler oluşturmıştır. Anketler bizzat araştırmacı tarafından yüz yüze gerçekleştirilen görüşmeler sonucu yapılmıştır. Araştırmanın kuramsal kısmının oluşturulmasında ve araştırma sonucunda ulaşılan verilerin yorumlanmasında birincil nitelikli verilerin yanı sıra araştırma alanını ilgilendiren yerel kurum ve kuruluşların kayıtlarından, konu üzerine yapılmış çalışmalardan ve internet ortamındaki kaynaklardan yararlanılmıştır.

3.2. Yöntem

3.2.1. Örnek hacminin belirlenmesinde uygulanan yöntem

Araştırmanın kapsamı Yozgat ili Kadışehri ilçesi Kabalı köyünde yer alan ve uygulanan projeye dahil olan bütün işletmeler olduğundan, araştırmanın popülasyonunu köydeki tüm işletmeler oluşturmaktadır. Yapılan çalışmalar sonucu ilgili köyde toplam 522 işletme olduğu belirlenmiştir. Bütün işletmeler ile anket yapmanın mümkün olmadığı ve buna gerek bulunmadığı düşüncesinden hareketle örnekleme yapılmıştır. Araştırmanın temel amacı üreticilerin uygulanan projeye ilişkin düşüncelerini belirlemek olduğundan, örnekleme çerçevesi olarak işletmelerin proje kapsamında yer alan arazi büyüklükleri dikkate alınmıştır. Proje kapsamında yer alan ortalama arazi genişliği 8.99 dekar ve buna ilişkin standart sapma 11.69 olarak belirlenmiştir. Söz konusu verilere ait varyasyon katsayısı ($VK=S/X*100$) %130.03'tür. Bu nedenle varyasyon katsayısı %75'ten yüksek olduğu için tabakalı örnekleme yöntemine göre örnek hacmi belirlenmiştir. Örnek hacminin belirlenmesinde dikkate alınan veriler ve tabakalandırma işlemine ait bilgiler Çizelge 3.1'de verilmiştir.

Çizelge 3.1. Tabakalandırma işlemine ait veriler ve örnek hacmi

Tabakalar (dekar)	Tabaka Ort.	Örnek Ort. (X)	İşletme Sayısı (Nh)	Standart Sapma (Sh)	Nh*Sh	Nh*(Sh ²)	Örnek Hacmi
1-3	2.00	2.02	243	0.84	204.12	171.46	55
4-10	7.00	6.17	137	2.10	287.70	604.17	32
11-+	23	23.63	142	13.85	1966.70	27238.80	32
Genel	32	8.99	522	11.69	2458.52	28014.43	119

Örnek hacminin belirlenmesinde aşağıdaki formül kullanılmıştır (Çiçek ve Erkan, 1996).

$$n = \frac{\sum(Nh \cdot Sh)^2 / N^2 + \sum(Nh \cdot (Sh^2))}{d/t}$$

n: Örnek hacmi

N: Ana kitle birim sayısı (522 işletme)

Nh: Her tabakadaki işletme sayısı

Sh: Tabaka standart sapması

D: d/t (d=ortalamadan sapma, t=tablo t değeri)

Bu verilere göre ortama dan %10 sapma ve %99 güven sınırlarında örnek hacmi 119 işletme olarak belirlenmiştir. Örnek hacmi her tabakada yer alan işletme sayılarına (Nh) göre dağıtılmış ve Çizelge 3.1.'de verilmiştir.

3.2.2. Verilerin analizinde uygulanan yöntemler

Çalışmada anket yoluyla elde edilen veriler SPSS istatistik programında bilgisayara yüklenmiş ve analizler projede yer alan arazi büyüklüklerine göre çapraz tablolar halinde verilmiştir. Projede yer alan arazi büyüklüklerine ilişkin sınırların tespitinde öncelikle yapılan anket sayısı üç gruba ayrılmıştır. Buna göre projede 1-3 dekar araziye sahip olan işletmeler 1. Grup (55 işletme), 4-10 dekar araziye sahip olan işletmeler 2. Grup (32 işletme) ve 11 dekar ve daha fazla araziye sahip olan işletmeler ise 3. Grup (32 işletme) olarak belirlenmiş, ayrıca işletmelerin geneline ilişkin bilgilere de yer verilmiştir.

Veriler Çizelgeler, basit yüzde hesaplar Ki-Kare analizi ve Faktör analizi kullanılarak yorumlanmaya çalışılmıştır.

Ki-Kare Testi

Ki-kare testi parametrik olmayan analiz yöntemlerinden biri olup, iki değişken arasındaki ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığını tespit etmek amacı ile kullanılır. Çalışmada uygulanan Ki-kare bağımsızlık testi iki değişken arasındaki ilişkinin istatistiksel açıdan anlamlı olup olmadığını belirlenmesinde kullanılan bir analiz yöntemidir. Bu analizin yapılabilmesi için değişkenlerin nominal (sınıflama) ya da ordinal (sıralama) ölçekli olması gerekmektedir (Eymen 2007).

Nitel iki değişken arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olup olmadığı ki-kare testi ile incelenebilir. H_0 'da ilişkinin olmadığı, bağımsızlığın olduğu; H_A 'da ise ilişkinin olduğu, bağımsızlığın olmadığı iddia edilir. Test istatistiği, eşitlik (1.1) ve (1.2) deki gibi hesaplanmaktadır.

$$\chi^2_{hes} = \sum_{j=1}^c \sum_{i=1}^r \frac{(G_{ij} - B_{ij})^2}{B_{ij}} = \sum_{j=1}^c \sum_{i=1}^r \frac{G_{ij}^2}{B_{ij}} - n \quad (1.1)$$

ve

$$sd = (r-1)(c-1) \quad (1.2)$$

$$\chi^2_{hes} \geq \chi^2_{tab} \quad (1.3)$$

Eğer eşitlik (1.3) sağlanıyorsa H_0 reddedilir (Güngör ve Bulut, 2008).

Çalışmada ayrıca anket formunda 5'li likert yargı cümleleri oluşturularak bunlara da faktör analizi uygulanmıştır.

Faktör Analizi

Verilerin faktör analizi için uygunluğunun değerlendirilmesinde Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) değerine bakılabilir. KMO'nun 0,50 nin üzerinde olması gerekmektedir. Oran ne kadar yüksek olursa veri seti için faktör analizi yapmak o kadar iyidir denilebilir. KMO değerleri aşağıdaki gibidir (Sharma, 1996).

Çizelge 3.2 Faktör analizi

KMO DEĞERİ	YORUM
0,90	Mükemmel
0,80	Çok iyi
0,70	İyi
0,60	Orta
0,50	Zayıf
0,50'nin altı	Kabul edilemez.

Güvenilirlik Analizi

Güvenilirlik analizi, bir testin veya ölçeğin ölçmek istediği şeyi tutarlı ve istikrarlı bir biçimde ölçme derecesidir.

Alpha (α) katsayısına bağlı olarak ölçeğin güvenilirliği aşağıdaki gibi yorumlanır:

$0,00 \leq \alpha < 0,40$ ise ölçek güvenilir değildir,

$0,40 \leq \alpha < 0,60$ ise ölçeğin güvenilirliği düşük,

$0,60 \leq \alpha < 0,80$ ise ölçek oldukça güvenilir,

$0,80 \leq \alpha < 1,00$ ise ölçek yüksek derecede güvenilirdir (Kalaycı, 2018)

4. ARAŞTIRMA BULGULARI

Araştırmada projeye katılım gösteren üreticilerin proje sahasında yer alan arazi büyüklükleri dikkate alınarak gruplandırmalar yapılmış ve araştırma bulguları hem söz konusu gruplar itibarıyla ve hem de işletmecilerin tamamını kapsayacak şekilde verilmiştir. Çalışmada öncelikle üreticilerin sosyo-demografik özelliklerine yer verilmiştir. Projeye katılım sağlayan üreticilerin arazi varlığı ve proje sahasında yer alan arazi miktarları belirlenmiştir. Proje kapsamına girmeyen arazilerin neden proje dışında kaldığı saptanmıştır. Üreticilerin projeden haberdar olma durumu, projeye katılım durumu, proje hakkındaki düşünceleri belirlenmiştir. İşletmelerin proje öncesi ve sonrasına ilişkin varlıklarındaki değişim saptanmıştır. Ayrıca projede yer alan üreticilerin proje uygulamasına ilişkin görüşleri ayrıntılı olarak belirlenmeye çalışılmıştır.

4.1. Üreticilerin Sosyo-Demografik Özellikleri

Projeye katılan üreticilerin yaş ortalaması 57.85 yıl olup, gruplar arasında belirgin bir fark görülmemektedir. Üreticiler ortalama 35.55 yıldan buyana tarımla uğraşmaktadır.

Ailedeki ortalama birey sayısı 4.27 olarak belirlenmiştir. Proje sahasında yer alan üreticilerin %96.64'ünün evli ve %3.36'sının bekâr olduğu belirlenmiştir (Çizelge 4.1.).

Çizelge 4.1. İşletmecilerin yaşı tarımla uğraşma süresi, medeni durumu ve ailedeki birey sayısı

Proje Arazi Büyüklüğü (da)	İşletmecinin Yaşı (yıl)	Tarımla Uğraşma Süresi (yıl)	Ailedeki Ortalama Birey Sayısı (adet)	Medeni Durum (%)	
				Bekâr	Evli
1-3	58.74	36.55	4.25	1.82	92.73
4-10	57.84	35.00	4.69	0.00	100.00
11+	55.91	33.68	3.94	9.38	90.63
Genel	57.85	35.55	4.27	3.36	96.64

İşletmecilerin %1.70'inin okuma yazmasının olmadığı, %36.10'unun ilkokul, %33.60'ının ortaokul, %26.90'ının lise ve %1.70'inin üniversite mezunu olduğu belirlenmiştir. Okuma yazma bilmeyenlerinin sadece 1. Grup işletmelerde yer aldığı, ayrıca bu grupta ilkokul mezunlarının oranının daha yüksek olduğu görülmektedir (Çizelge 4.2.).

Çizelge 4.2. İşletmecilerin eğitim durumu

Proje arazi Büyüklüğü (da)	Okuma Yazma yok	İlkokul	Ortaokul	Lise	Üniversite	Genel
1-3	3.64	40.00	30.91	23.64	1.82	100.00
4-10	0.00	31.25	37.50	28.13	3.13	100.00
11+	0.00	34.38	34.38	31.25	0.00	100.00
Genel	1.70	36.10	33.60	26.90	1.70	100.00

İşletmecilerin %41.18'inin sadece tarımsal faaliyetlerle uğraştığı, %21.85'inin özel sektörde çalıştığı ve %36.97'sinin emekli olduğu belirlenmiştir. Tarımsal faaliyetlerle uğraşan işletmecilerin oranının 2. Grupta daha yüksek olduğu, ayrıca özel sektörde çalışanların oranının ise 3. Grupta daha fazla olduğu saptanmıştır. İşletmecilerin önemli bir bölümünün emekli olduğu ve gruplar arasında belirgin fark olmadığı görülmektedir (Çizelge 4.3.).

Çizelge 4.3. İşletmecilerin Mesleği

Proje arazi büyüklüğü (da)	Tarımsal Faaliyet	Özel Sektör	Emekli	Toplam
1-3	41.82	20.00	38.18	100.00
4-10	50.00	15.63	34.37	100.00
11+	31.25	31.25	37.50	100.00
Genel	41.18	21.85	36.97	100.00

4.2. Üreticilerin Arazi Varlığı ve Projeye Katılım Durumu

Yapılan araştırmada bölgedeki işletme başına düşen ortalama arazi miktarının 37.62 dekar olduğu belirlenmiştir. Bunun 7.42 dekarı (%19.72) proje sahasında yer almaktadır. Geri kalan araziler proje sahası dışında olup, genel olarak mülk sahipleri tarafından işletilmektedir. 1.Grup işletmelerde arazi varlığı 31.31 dekar olup, bunun 2.11 dekarı (%6.74) proje sahasında yer almaktadır. 2.Grup işletmelerde arazi varlığı 36,81 dekar ve proje sahasında yer alan arazi miktarı 8.75 dekadır (%23.77). 3.Grup işletmelerde ise arazi varlığı 49.28 dekar olup, bunun 15,22 dekarı (%30.88) proje sahasında yer almaktadır. 2. ve 3. Grup işletmelerde proje sahasında yer alan arazi oranı daha yüksek olduğu görülmektedir (Çizelge 4.4.).

Çizelge 4.4. İşletme arazisi, proje kapsamındaki ve kapsam dışı arazi miktarı

Proje Arazi Büyüklüğü (da)	Toplam Arazi Miktarı (da)	Projeye Verilen Arazi Miktarı (da)	Kendisinin İşlettiği Arazi Miktarı (da)	Ortak veya Kiraya Verilen Tutulan Arazi Miktarı (da)	Projeye Verilen Arazi Miktarının, Toplam Arazi Miktarına Oranı (%)
1-3	31.31	2.11	29.18	0.02	6.74
4-10	36.81	8.75	27.97	0.09	23.77
11+	49.28	15.22	35.00	0.94	30.88
Genel	37.62	7.42	30.42	0.22	19.72

Katılımcıların proje için kiraya verdikleri arazi büyüklüğü ile projeye erken ya da geç katılmaları arasında bir ilişki olup olmadığı araştırılmış ve bununla ilgili Çizelge 4.5 hazırlanmıştır. Katılımcıların proje için kiraya verdikleri alanların %46.2'si 1-3 da, %26.9'u 4-10 da, %26.9'u 11 da ve üzeri büyüklüktedir. Projeye en önce katılanların %51'i 1-3 da, %26'sı 4-10 da, %22.9'u 11 dekar ve üzeri arazilerini proje için kiraya vermişlerdir. Proje için kiraya verilen arazi büyüklüğü ile projeye katılım zamanı arasında ki-kare analizi yapılmış ve %10 düzeyde anlamlı bir ilişki ($\chi^2=5,550$, $p=0,062$) olduğu belirlenmiştir. Projeye en son katılanların %26.1'i 1-3 da, %30.4'ü 4-10 da, %43.5'i 11

da alanı kiraya verdikleri görülmektedir. Bu sonuçlara göre projeye en önce katılanlar içerisinde projeye daha az arazi ile katılanların oranının daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Çizelge 4.5. Katılımcıların proje için kiraya verdikleri araziler ile projeye katılma davranışlarına ait bilgiler

Proje Arazi Büyüklüğü (da)	1-3	4-10	11 ve üzeri	Toplam	Chi-Square (χ^2)	p değeri
En Önce Katılanlardanım	49 51.0%	25 26.0%	22 22.9%	96 100.0%	5.550	0.062
En Son Katılanlardanım	6 26.1%	7 30.4%	10 43.5%	23 100.0%		
Toplam	55 46.2%	32 26.9%	32 26.9%	119 100.0%		

İşletme arazilerinin proje sahası dışında yer almasının temel nedeni proje sahasının Kabalı köyü arazisinin belirli bir bölgesinde olmasından kaynaklanmaktadır. Nitekim yapılan araştırmada üreticilerin %86.55'i proje sahası dışında kalan arazilerinin proje uygulama alanına uzak olduğunu ifade etmişler ve %13.45'i hayvancılık yaptıklarını kendilerinin işlemek zorunda olduklarını ifade etmişlerdir.(Çizelge 4.6.).

Çizelge 4.6. Proje dışında kalan arazilerin neden proje kapsamına alınmadığı

Proje Arazi Büyüklüğü(da)	Konum Olarak Uzak	Hayvancılıkla Uğraşıyorum
1-3	90.91	9.09
4-10	81.25	18.75
11+	81.25	18.75
Genel	86.55	13.45

4.3. Üreticilerin Projeye Katılımında Etkili Olan Kişi ve Kurumlar ile Katılımda Etkili Olan Nedenler

Üreticilerin söz konusu projeye katılmasındaki en etkili kişi %50.40 ile muhtardır. Bunu %17.60 ile komşular, %11.90 ile şirket yetkilileri, %10.10 ile akrabalar, %6.70 ile arkadaşlar izlemektedir. İşletmecilerin %2.50'nin projede yer almalarında ilçe kaymakamının ve %0.80'i ilçe müdürlüğü teknik personelinin etkisi olduğunu belirtmişlerdir (Çizelge 4.7.).

Çizelge 4.7. İşletmecilerin projede yer almasında etkili olan kişi ve kurumlar

Kişi ve kurumlar	1-3 %	4-10 %	11+ %	Genel
Muhtar	40.00	65.60	53.10	50.40
Kaymakam	3.60	3.10	0.00	2.50
Komşular	29.10	6.30	9.40	17.60
Akrabalar	12.70	3.10	12.50	10.10
Arkadaşlarım	3.60	3.10	12.50	6.70
İlçe müdürlüğü teknik elemanları	1.80	0.00	0.00	0.80
Şirket yetkilileri	9.10	18.80	12.50	11.90
Genel	100.00	100.00	100.00	100.00

Katılımcıların projeye katılmalarında etkili olan kişi ve kurumlar birleştirilerek, katılımı etkili olan kişi ve kurumlar arasında ki-kare analizi yapılmıştır. Buna göre muhtar, kaymakam, tarım ve orman ilçe müdürlüğü teknik elemanları kamu ile ilgili kişiler olarak değerlendirilmiş ve bunlar üreticilerin %53.70'inin projeye katılımında etkili olmuştur. Yine üreticilerin %34.40'ı komşular, akrabalar ve arkadaşlarının etkisi ile projeye katılmışlardır. Ayrıca şirket yetkililerinin etkisi ile projeye katılım gösteren üreticilerin oranı %11.90 olarak belirlenmiştir.

Projeye en önce katılanların %59.4'ü devlet kurumu sayesinde, %40.6'ı komşular, akrabalar ve arkadaşlar sayesinde katıldığı görülmektedir. Projeye en son katılanların %30.5'i devlet kurumu sayesinde, %4.3'u komşular, akrabalar ve arkadaşlar sayesinde, %65.2'si şirket yetkilileri sayesinde katıldığı görülmektedir. Çizelge 4.8'de katılımcıların projeye katılımında etkili olan kişilerle projeye katılım zamanları arasındaki ilişkiyi ortaya koyan ki-kare tablosu verilmiştir. Bu kişilerden etkilenme ile katılımcıların projeye katılım zamanları arasında istatistiksel olarak %1 anlamlılık düzeyinde ($\chi^2=72,763$, $p=0,000$) farklılık görülmektedir.

Çizelge 4.8. Katılımcıların projeye katılmaların etkili olanlar ile projeye katılma davranışlarına ait bilgiler

	Devlet Temsilcileri (Muhtar, Kaymakam, İlçe Müdürlüğü Personelleri)	Komşular, Akrabalar, Arkadaşlarım	Şirket Yetkilileri	Toplam	Chi- Square (χ^2)	p değeri
En Önce Katılanlardanım	57 59.4%	39 40.6%	0 0.0%	96 100.0%	72.763	0.000
En Son Katılanlardanım	7 30.5%	1 4.3%	15 65.2%	23 100.0%		
Toplam	64 53.8%	40 33.6%	15 12.6%	119 100.0%		

Üreticilerin projede yer almalarının en önemli nedeni %57.10 oranı ile daha fazla gelir elde etme düşüncesinin olmasıdır. Bunu %10.10 oranı ile hayat standardının yükselecek olması ve %5.90 oranı ile ürünleri daha kolay pazarlama imkânı sağlayacak olması, herkesin katılması ve muhtara duyulan güven takip etmektedir.

Proje katılım sürecinde projeye katılma düşünceleri arasında en önemsiz neden olarak üreticilerin kaybedecek bir şeylerinin olmamasıdır (%32.82). Bunu (%28.62) ile iyi durumdaki çiftçilerin projeye katılım sağlaması ve arazi yapısının iyileştirilecek olması (%24.41) izlemektedir(Çizelge 4.9.).

Çizelge 4.9. İşletmecilerin projeye katılımının temel nedenleri

Koşullar	En Önemsizi %	En önemlisi %
1.Arazi yapısının iyileştirilecek olması	24.41	0.00
2.Profesyonel planlama ve uygulama yapması	5.00	2.51
3.İyi çiftçilerin katılmış olması	28.62	4.20
4. Valiliğin işin içinde olması	1.71	0.00
5.Muhtarımızın çabası güvenilen ve sevilen kişiliği	2.52	5.91
6. Kaybedecek çok bir şeyimizin olmaması	32.82	0.80
7.Daha fazla gelir elde etme	3.41	57.10
8. İstihdam sağlayacak olması	0.00	7.60
9. Hayat standardımı yükseltmek	0.00	10.10
10. Pazarlama kolaylığı sağlayacak olması	0.80	5.90
11. Herkesin katılması	0.80	5.90
Toplam	100.00	100.00

4.4. Projenin Üreticilere ve Bölgeye Olan Katkılarının Değerlendirilmesi

Kabalı köyünde uygulanmakta olan Deveci Havzası Meyvecilik Entegrasyon Projesi'nin bölgeye birçok açıdan katkısı bulunmaktadır. Proje ile bölgede ticari amaçlı meyvecilik yapılabileceği bunun en önemli katkısıdır. Komşu köylerde de benzer projelerin uygulamaya konulması girişimlerinin olduğu belirlenmiştir. Diğer yandan köyde yaşayan birçok kişi ve civar bölgelerden birçok insan projede çalışmakta olup aile bütçelerine katkıda bulunmaktadır. Ayrıca arazilerini ilgili şirkete veren üreticiler kira geliri elde etmektedir.

Yapılan araştırmada işletmelerin %31.92'inde en az 1 kişinin projede çalıştığı belirlenmiştir (Çizelge 4.10.). Ayrıca işletmelerin %2.50'inde iki ve daha fazla kişi projede çalışmaktadır. 1. ve 2. Grup işletmelerde projede çalışan kişilerin oranının daha yüksek olduğu görülmektedir.

Çizelge 4.10. Aile fertlerinin projede çalışma durumu

Proje Arazi Büyüklüğü(da)	Ailede Projede Çalışan Yok	Ailede Projede 1 Kişi Çalışıyor	Ailede Projede 2 Kişi Çalışıyor
1-3	61.82	36.36	1.82
4-10	62.50	34.38	3.13
11+	62.50	21.88	3.13
Genel	65.49	31.92	2.50

Yapılan araştırmada üreticilerin %84.01'i uygulanmakta olan projeye ilişkin herhangi bir sorunlarının olmadığını belirtmiştir. Ankete katılan üreticilerin %10.12'i ücretlerini zamanında alamadıklarını, %4.23'ü iş güvenliğinin olmadığını, %0.82'i ise mesai saatlerinin belirsiz olduğunu ve sigorta konusunda sorun yaşadıklarını belirtmiştir (Çizelge 4.11.). Sorunlar açısından gruplar arasında belirgin bir fark olmadığı görülmektedir.

Çizelge 4.11. İşletmecilerin uygulanan projeye ilişkin sorunları

Proje Arazi Büyüklüğü(da)	Sıkıntı veya Şikâyetim Yok	Maaşımızı Zamanında Alamıyoruz	Mesai Saatimiz Belirsiz	Sigorta Sıkıntısı Yaşıyoruz	İş Güvenliğimiz Yok	Genel
1-3	83.64	10.91	0.00	0.00	5.45	100.00
4-10	84.38	12.50	0.00	0.00	3.13	100.00
11+	84.38	6.25	3.13	3.13	3.13	100.00
Genel	84.01	10.12	0.82	0.75	4.23	100.00

Üreticilerden %80.67'si projeye hemen katılım sağladığını, %19.33'ü ise en son katıldığını ifade etmiştir (Çizelge 4.12.). Bu konuya bağlı olarak anket yapılan üreticilere bugün karar vermek durumunda olsanız kararınız nasıl olurdu şeklinde bir soru yöneltmiştir.

Çizelge 4.12. İşletmecilerin projeye katılımına ilişkin düşünceleri

		Frekans	%
Proje Öncesi	En Önce katılanlardanım	96	80.67
	Biraz Bekledim	0	0.00
	En Son katılanlardanım	23	19.33
Proje Sonrası	En Önce Ben Katılıyorum	99	83.19
	Biraz Beklerim	3	2.52
	En Son Ben Katılıyorum	17	14.29

Üreticilerin yine %83.19'u hemen katılım göstereceğini, %2.52'i biraz bekleyeceğini ve %14.29'u en son katılacağını belirtmiştir (Çizelge 4.12.). Bu durum projenin uygulanmaya başlandığı yaklaşık 10 yıllık süreçte üreticilerin projeye katılımı konusundaki düşüncelerinin pek fazla değişmediğini göstermektedir.

Üreticilerin yeni girişimler ve tarımsal yenilikler konusunda ki ilgi kaynakları değişkenlik göstermektedir. Tarımsal yenilikler konusunda en önemli bilgi kaynağının %62.18 ile radyo ve televizyon olduğu belirlenmiştir. Bunu %21.00 ile muhtar, %12.61 ile internet, %3.36 ile komşular ve %0.84 ile valilik ve kaymakamlık izlemektedir (Çizelge 4.13.).

Çizelge 4.13. İşletmecilerin tarımsal yenilikler konusundaki bilgi kaynakları

Proje Arazi Büyüklüğü(da)	Muhtar	Radyo ve Televizyon	İnternet	Valilik ve Kaymakamlık	Komşular	Genel
1-3	20.00	61.82	12.73	1.82	3.64	100.00
4-10	25.00	62.50	9.38	0.00	3.13	100.00
11+	18.75	62.50	15.63	0.00	3.13	100.00
Genel	21.00	62.18	12.61	0.84	3.36	100.00

Yapılan araştırmada üreticilerin %51.26'sı Kabalı köyünde ileride projenin devam etmesine kesinlikle olumlu baktıklarını ayrıca %31.93'ünün de bu konuda olumlu düşündüğü belirlenmiştir (Çizelge 4.14.). İleride de projenin devam etmesine olumlu bakanlar %83.19 gibi yüksek bir orana sahiptir.

Proje sahasında daha düşük arazisi olan 1. Gruptaki işletmecilerin yarısından fazlası ilerde de projenin devam etmesine olumlu bakmaktadır. İşletmeler genelinde bu konuda kesinlikle olumsuz düşünenlerin oranı %13.45, olumsuz düşünenlerin ise %0.84 oranında olduğu belirlenmiştir. Projenin devam etmesine olumsuz bakanlar %14.29 gibi bir oran göstermektedir. Bu verilere göre bölgede uygulanmakta olan meyvecilik projesine köydeki üreticilerin çok büyük oranda olumlu baktığı görülmekte olup, aynı iklim ve toprak koşullarına sahip diğer köylerde ve farklı bölgelerdeki arazilerde uygulanmasının yararlı olacağı söylenebilir.

Çizelge 4.14. İleride de projenin devam etmesini isteme durumu

Proje Arazi Büyüklüğü(da)	Kesinlikle Evet	Evet	Kararsızım	Hayır	Kesinlikle Hayır	Genel
1-3	52.73	38.18	0.00	0.00	9.09	100.00
4-10	50.00	28.13	3.13	0.00	18.75	100.00
11+	50.00	25.00	6.25	3.13	15.63	100.00
Genel	51.26	31.93	2.52	0.84	13.45	100.00

Yapılan araştırmada üreticilere bölgede uygulanan projenin göçe etkisinin ne durumda olduğu sorulduğunda %33.61'i dışa göçün azaldığını, %43.70'i köyde göçün bittiğini, %5.04'ü ise göç aldıklarını dile getirmişlerdir. 3. Grupta yer alan üreticilerin %46.88'i göçün tamamen bittiğinin belirtmişlerdir. Bu verilere bakıldığında meyvecilik entegrasyon projesinin bir diğer faydası görülmüştür. Bu proje sayesinde kırsal göçün azaldığını, hatta köye göçlerin başladığı belirtilmiştir. Kabalı köyünde yapılan bu örnek projenin kırsal göçü önleme adına aynı iklim ve toprak yapısına benzer diğer illerde veya ilçelerde hayata geçirilmeye özen gösterilmelidir (Çizelge 4.15.).

Çizelge 4.15. Uygulanan projenin köydeki göç durumuna etkisi

Proje Arazi Büyüklüğü(da)	Göç Aynı	Dışa Göç Azaldı	Dışa Göç Tamamen Bitti	Göç Alıyor	Genel
1-3	10.91	43.64	43.64	1.82	100.00
4-10	21.88	31.25	40.63	6.25	100.00
11+	25.00	18.75	46.88	9.38	100.00
Genel	17.65	33.61	43.70	5.04	100.00

Çalışmada işletme sahiplerinin proje öncesi ve sonrasında üretim desenindeki değişimler ve oranları Çizelge 4.16’da verilmiştir. Ürün desenine bakıldığında Yozgat ilinin iklim koşulları gereği ürün desenin değişmediği görülmektedir. Arpa, buğday ve mercimekte toplam üretim payı içerisinde projeden sonra bir azalma olduğu görülmektedir. Azalma olmasına rağmen proje sonrası tüm ürünler için arttığı da görülmektedir.

Çizelge 4.16. Proje öncesi ve sonrası üretim deseni ve verimdeki değişim

Ürünler	Proje Öncesi Üretim Deseni (%)	Proje Sonrası Üretim Deseni (%)	Üretim Deseni Değişimi (%)	Proje Öncesi Verim (kg/da)	Proje Sonrası Verim (kg/da)	Verimdeki Değişim (%)
Arpa	21.89	20.84	-1.05	183.61	186.92	3.31
Buğday	24.66	22.49	-2.17	199.49	201.37	1.88
Fiğ	21.18	22.31	1.13	219.86	225.81	5.95
Mercimek	8.47	7.99	-0.48	85.57	89.16	3.59
Nohut	5.16	6.70	1.54	87.0	89.44	2.44
Pancar	18.64	19.67	1.04	5250	5478.21	228.21

Proje sonrası ve öncesinde işletme sahiplerinin mal varlığına bakıldığında ise büyükbaş ve küçükbaş hayvan sayısında %2.68 ve %1.01 oranında azalma olduğu, işletme sahiplerinin gelirleri arttığında ahşap evlerinin %49.12’lik bir azalma ile yerini betonarme evler almıştır. Hayvan varlıkları azalmış olsa da betonarme ahırlarını büyütmüşlerdir. Borç ve kredi kullanımları artmış olmasına rağmen nakit durumları da aynı şekilde artmıştır (Çizelge 4.17).

Çizelge 4.17. İşletme varlıklarının proje öncesi ve sonrasına ilişkin değişimleri

	Proje Öncesi	Proje Sonrası	Değişim
Büyükbaş (adet)	9.57	6.89	-2.68
Küçükbaş (adet)	2.62	1.61	-1.01
Ev Ahşap (m2)	58.02	8.9	-49.12
Ev Beton(m2)	33.6	90.08	56.48
Ahşap Ahır (baş)	9.71	1.97	-7.74
Beton ahır (baş)	5.5	10.46	4.96
Alet makine varlığı (TL)	12554	19478	6924
Nakit Durumu (TL/YIL)	22.361	35.689	13.328
Kredi Kullananların oranı (%)	10.92	15.97	5.05
Borç Durumu (TL/yıl)	2142.88	2655.46	512.58

Projeye dâhil olan işletmecilerin proje ile ilgili düşünceleri kesinlikle hayır=1.... Kesinlikle evet=5 (kesinlikle hayır diyenler 1, hayır diyenler 2, kararsız diyenler 3, evet diyenler 4, kesinlikle evet diyenler 5) olacak şekilde 5’li likert ölçeğinde hazırlanan yargılara cümlelerine katılıp katılmama durumlarına göre ölçülmeye çalışılmıştır. Buna ilişkin puanlama arazi büyüklüklerine göre Çizelge 4.18’de verilmiştir.

Çizelge 4.18. İşletmecilerin uygulanan projeye ilişkin düşünceleri (5’li likert)

	Proje Arazi Büyüklüğü (da)		
	1-3	4-10	11+
1.Böyle daha çok proje hayata geçirilmeli	4.11	3.75	3.88
2.Benzer projeler yapılsa yine katılım	4.05	3.75	3.81
3.Proje bana çiftçilikten kazanılacağını öğretti	4.05	3.72	3.69
4.Proje, toplulaştırılma ile üretimin düzenli ve kolay olduğunu gösterdi	4.04	3.78	3.66
5.Türkiye’de arazi toplulaştırması uygulamaları bir an önce yaygınlaşmalı	4.13	3.88	3.72
6.Proje Sayesinde Birçok Tarımsal Yenilikleri Öğrendim	3.91	3.66	3.72
7.Proje sayesinde çiftçi çocukları çiftçiliği sevdi	3.95	3.63	3.72
8.Proje Sayesinde Tarım Makinalarının Etkin Kullanımını Öğrendim.	3.89	3.66	3.69
9.Bu ve benzeri projeler kırsalda gençlerin işsizlik sorununu çözer.	4.02	3.91	4.00
10.Gençlerin çiftçiliğe bakışı değişti.	3.84	3.81	3.84
11.Köyümüzden dışa göç durdu	4.05	3.81	3.78
12.Ne olursa olsun tarıma devam etmek gerekir	4.76	4.75	4.78
13.Çiftçilik iyi yönetilmesi gereken bir iştir	4.75	4.69	4.72
14.Başarılı çiftçilik için planlama yapmak gerekir	4.71	4.63	4.53
15.Yetkililerin ara sıra işletmenizi ziyaret etmesi önemlidir	4.58	4.56	4.63
16.Tarımla ilgili kararları vermeden profesyonel danışmanlarla görüşmek gereklidir.	4.53	4.47	4.66
17.Çiftçilikte modern kayıt tutma sistemleri önemlidir.	4.24	4.19	4.19
18.Diğer tarım işletmelerini ziyaret etmek, yeni yöntemler görmek açısından önemlidir.	4.42	4.41	4.50
19.Tarımsal uygulamalar hakkında yayınları izlemek ve okumak önemlidir.	4.31	4.22	4.34
20.Türkiye’de bol miktarda kaynak var, yeter ki nasıl kullanılacağı bilinsin	4.71	4.75	4.78
21.Birlikte hareket etmek oldukça zor.	3.58	3.59	3.47
22.Birlikte hareket etmek çiftçiye güçlendirir.	4.13	4.00	3.97
23.Risk almayı sevmeyen bir yapım vardır	3.36	3.28	3.09
24.Çiftçilikte parasal riskler almak gerekir.	3.00	2.94	3.16
25.Birlik olduğunuzda İşletmenin küçük olması önemli değildir.	3.25	2.63	2.81
26.Üretici örgütlerinde görev almak gerekir.	3.95	4.00	3.88

İşletmecilerin uygulanan proje hakkındaki düşünceleri arazi büyüklükleri açısından incelendiğinde “Böyle daha çok proje hayata geçirilmeli” 1-3 da arazi büyüklüğündeki ortalama puanı 4.11 iken, 4-10 ve 11+ da proje arazi büyüklüğünde sırası ile 3.75 ve 3.88 ortalama puanlarına düşmektedir. Benzer projelerin yapılması durumunda ise benzer

şekilde 1-3 da proje arazi büyüklüğündeki ortalama puanı 4.05 iken, proje arazi büyüklükleri artması ile ortalama puanında azalma görülmektedir.

Türkiye’de arazi toplulaştırması uygulamalarının yaygınlaştırılması ile üretimin düzenli ve kolay olacağının düşük proje arazi büyüklüğünde 4.04 ortalama puanına, yüksek arazi büyüklüğüne çıktığı zamanlarda 3.70 ortalama puanına düşmekte olduğu görülmektedir. Proje kapsamında tarımsal yeniliklerin benimsenmesinde ve tarım makinaların etkin kullanımının düşük arazi büyüklüğündeki ortalama puanı 3.90 düzeylerinde iken, yüksek arazi büyüklüğünde ise 3.70 ortalama olduğu görülmektedir.

Tarımla ilgili kararların verilmeden önce profesyonel danışmanlarla görüşmelerin sağlanması ve aynı zamanda yetkililerin işletmeleri ziyaret etmesinin önemli olduğunun düşük arazi büyüklüğünün ortalama puanı 4.50 düzeylerinde iken, yüksek arazi büyüklüğünün ortalama puan 4.65’lere yükseldiği görülmektedir.

Proje arazi büyüklüğünün düşük olduğu işletmelerin birlikte hareket etmek oldukça zordur cevabının ortalama puanı 3.58 iken, proje arazi büyüklüğünün orta düzeyde olduğu işletmelerin ortalama puanı 3.59 olduğu ve proje arazi büyüklüğü yüksek olan işletmeler ise 3.47 ortalama puana sahip olduğu görülmektedir.

Birlik olunduğu zaman işletmelerin küçük veya büyük olmasının önemli olmadığı seçeneğinin 1-3 proje arazi büyüklüğüne sahip işletmelerin ortalama puanı 3.25, 4-10 proje arazi büyüklüğüne sahip işletmelerin ortalama puanı 2.63 iken 11+ proje arazi büyüklüğüne sahip işletmelerin ortalama puanı 2.81 olduğu görülmektedir.

Yukarıdaki bölümde (Çizelge 4.18) yargı cümlelerinin 1’den 26’ya kadar olan kısmın Faktör Analizine Ait Çizelge 4.19: KMO Değer Tablosu

Çizelge 4.19.KMO örneklem yeterliliği test sonuçları

Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy.		0.908
Bartlett's Test of Sphericity	Approx. Chi-Square	3437.557
	df	276
	sig.	0.000

Bağımsız değişkenlere ait verilen için KMO değeri 0.908 çıktığı görülmektedir. Bu veri seti için faktör analizi yapılması uygundur.

Çizelge 4.20. Çiftçilerin projeye bakışlarına ilişkin faktör analizi sonuçları-1

Soru Sayısı	Faktör 1	Faktör 2	Faktör 3	Faktör 4
3	0.963			
1	0.958			
4	0.957			
7	0.953			
11	0.941			
5	0.936			
6	0.932			
2	0.928			
9	0.920			
8	0.910			
10	0.894			
22	0.848			
26	0.738			
21	-0.477		0.430	
25	0.383			
17		0.942		
18		0.909		
19		0.871		
16		0.702		
24			-0.931	
23			0.887	
12				0.853
13				0.836
14				0.695
Açıklanan Toplam Varyans%78.08				

Soru 1’den 26’a kadar olan kısmın faktör analizi sonuçlarına bakıldığında faktör yükleri büyükten küçüğe doğru sıralanmıştır. Birbiriyle ilişkili ifadelerin(soruların) aynı faktör grubunda yer aldığı görülmektedir. Maddelerin ayrışım geçerliliğini sağladığı görülmüştür. Tabloda görüldüğü gibi 21. ifadelerin faktör yükleri birden fazla faktör grubunda yer almıştır ve farkları 0.10’un altında olduğu için binişik faktör ortaya çıkmıştır. Ayrıca 0,50’nin altında değer alan faktör yükleri çıkartılmıştır. Bir faktör grubunda en az 3 ifade yer alması gerektiğinden 23 ve 24. ifadeler sorun teşkil etmektedir. Bu yüzden 21, 23, 24 ve 25. ifadeler çıkartılıp tekrardan faktör analizi yapılmıştır.

Çizelge 4.21. Çiftçilerin projeye bakışlarına ilişkin faktör analizi sonuçları-ıı

Soru Sayısı	Faktör 1	Faktör 2	Faktör 3
3	0.962		
1	0.959		
4	0.957		
7	0.951		
11	0.939		
5	0.938		
6	0.932		
2	0.928		
9	0.923		
8	0.910		
10	0.895		
22	0.849		
26	0.748		
17		0.934	
18		0.912	
19		0.858	
16		0.706	
12			0.853
13			0.837
14			0.700
Açıklanan Toplam	%81.95		

Düzeltilmelerle yinelenen faktör analizinden sonra açıklanan varyans %81.95 olmuştur. Yapılan analiz sonucunda Faktör 1 “ Projeden kazanım”, Faktör 2 “İyi çiftçilik Normu”, Faktör 3 “Yönetim ve Planlama” olarak adlandırılmıştır. Bu analiz sonucunda çiftçilerin projeye bakışında önemli olan faktörler ortaya konulmuştur.

Aşağıdaki tabloya bakıldığında Cronbach Alpha değerleri 0.70’in üzerinde olduğundan araştırmada kullanılan ölçeklerin güvenilir olduğunu göstermektedir. Ayrıca faktörler ve açıklanan faktör yüzdeleri Projeden kazanım için %84.19, iyi çiftçilik normu için %75.38 ve yönetim ve planlama için %69.48 bulunmuştur.

Çizelge 4.22. Faktörlerin güvenilirlikleri ve açıklanan varyans oranları

Faktör Grubu	Soru Sayısı	Cronbach’s Alpha (α)	Açıklanan Varyans %
Projeden kazanım	13	0.984	%84.19
İyi çiftçilik Normu	4	0.888	%75.38
Yönetim ve Planlama	3	0.778	%69.48

5. SONUÇ ve TARTIŞMA

Yozgat ili Kadışehri ilçesinde uygulanmakta olan Kabalı köyü Deveci Havzası Meyvecilik Entegrasyon Projesi İç Anadolu Bölgesinde uygulanan çok örneği olmayan, kırsal alan kalkınmasına yönelik bir projedir. Bölgenin rakımı, coğrafi konumu, topografyası, toprak yapısı ve bitki örtüsü dikkate alındığında bu tür projelerin uygulamaya konulması tarımsal işletmecilik açısından önemli riskler taşımaktadır. Yörede çok yaygın olmayan bir üretim için yöre üreticileri ikna edilmiş, yerel yöneticilerin çok önemli yönlendirme, planlama ve işe katılma çabalarıyla projede başarı sağlanmış ve sürdürülmüştür. Projenin bölge ekonomisine çok önemli katkıları içinde belki de en önemlisi başarısıyla benzer projelerin çeşitli bölgelerde çeşitli üretim dallarında uygulanabileceğine ve sürdürülebilirliğine inancı güçlendiren iyi bir örnek olmasıdır.

Projeye ilk etapta katılımın yüksek olmasında özellikle köy muhtarlığının büyük bir çabası söz konusudur. Söz konusu projenin uygulanmasında kamu kurum ve kuruluşlarının önemli katkıları olmuştur.

Projenin uygulanacağı alanda arazisi bulunan çiftçilerin büyük bir çoğunluğu ilk etapta, geri kalanı ise devam eden zaman dilimlerinde arazilerini ilgili şirkete kiraya vererek projeye katılım göstermişlerdir. Proje sahası dışında kalan arazileri üreticiler kendileri işlemektedir. Üreticilerin kendi arazilerindeki üretimleri ağırlıklı olarak yörede yaygın hayvancılık için gerekli olan yem bitkisi üretimidir.

İleride de projenin devam etmesine olumlu bakanlar %83.19 gibi yüksek bir orana sahip olup, projeye olumsuz bakanların oranı ise %14.29 olduğu görülmektedir. Büyük çoğunluğunun projeye olumlu bakması, bu tür projelerin yaygınlaştırılmasını ve farklı bölgelerde de uygulanabileceğini göstermektedir. Projeye olumsuz bakanların sorunları ise hayvancılık yaptıkları için yem bitkileri ekim alanı olarak kullanmak istemeleri ve kira karşılığı verilen arazilerinin kira getirilerini düşük bulmalarından kaynaklanmakta olduğu vurgulanmış olup, ancak bu problemlerin düzelmesi sonucu fikirlerinin değişebileceğini ifade edenler olmuştur.

Köydeki üretici hanelerinden projede çalışanlar yer almakta ve aile bütçesine katkı sağlamaktadır. Projeye katılım gösteren üreticiler çalışma ve sosyal güvence olanakları ile ücret dışında kira geliri elde etmektedir. Türkiye’de çiftçiler sağlık sigortası konusunda en dezavantajlı gruptur. Bu projede büyük çoğunluğu Kabalı köyünden olmak üzere civar bölgelerinde birçok işçi çalışmaktadır. Böyle projeler devam ettirilmesi ekonomik ve sosyal olarak büyük imkânlar sağlayacaktır.

Üreticilerle yapılan görüşmelerde proje ile ilgili şikâyetleri değerlendirildiğinde 2016 yılında ücretlerini zamanında alamadıklarından bahsetmişlerdir. Bunun dışında önemli bir sorun tespit edilememiştir. Yapılan 5-li likert ölçeklemesinde uygulanan üreticilerin projeye bakışına ilişkin sonuçların pozitif ve yüksek oranlı olduğu belirlenmiştir. Benzer projelerin yakın bölgelerde uygulanmasında önemli yararlar olacağı söylenebilir.

Türkiye’de arazilerin parçalı olması ve geometrik şekilleri bozuk olması nedeniyle kullanışı sorun yaratmaktadır. Arazilerin parçalı ve dağınık olması tarımsal üretimi olumsuz etkilediği, bu yüzden arazi toplulaştırması büyük önem arz etmektedir. Bu durum tarıma dayalı sanayinin gelişmesini, makineleşmeyi, sulamayı olumsuz etkilemektedir. Proje kapsamında parçalı araziler birleştirilerek yukarıda verilen sorunlara çözüm getirilmiş ve aradaki sınırların kaldırılmasıyla kullanılamayan kısımlarda üretim alanına dahil edilmiştir.

Teknolojinin gelişmesi ile birlikte tarım sektörü de bu alandan faydalanma imkânı elde etmiştir. Teknoloji sayesinde ürünleri daha kolay takip edebilme ve müdahale imkânı sağlamıştır. Bu projede arazisi olan üreticilerden elde edilen bilgiler sayesinde proje sahasında teknoloji kullanılarak her ağacın adresi ve her personelin kare kodlu yaka kartının olması ürün verimini ve sorunları daha hızlı çözüme kavuşturma imkânı sağlamıştır.

Covid-19 pandemi sürecinde gıdanın önemini tüm dünyada hissedilir derecede olmuştur. Türkiye’de farklı iklim ve toprak koşulları sayesinde gıda arzını karşılamada daha az sorun yaşanmıştır. Kabalı köyü projesiyle Türkiye’nin iklim ve toprak yapısı ile yapılan tarımsal üretimin ne kadar değerli olduğunu göstermiştir.

Bu proje örneğinde olduğu gibi Türkiye'nin diğeryörelerinin özelliklerine göre çiftçi katılımı ve kazancının daha da çok olacağı projelerin planlanması; ülke tarımının toplulaştırma, örgütlenme, modern tarım tekniklerini kullanma, pazarlama sorunlarını çözerek ihracat yapabilme, projenin sağlayacağı hareketlilik ile kırsal alanda sosyoekonomik hayatın iyileşmesi ve şehre göçün önlenmesi gibi yıllardır çözüme kavuşturulmak istenen sorunlara çözüm bulmanın bir yöntemi olabilir.

KAYNAKLAR

- Akbaş, F. ve Sevindi, C., 2019. Kütahya İlinde Meyvecilik . Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi, 0 (65) , 521-532.
- Aktaş, E., Bilgili, M. E., Akbay, A. Ö. ve Bal, T., 2006. Adana İli Karataş İlçesi Yemişli Köyünde Arazi Toplulaştırması Kararını Etkileyen Sosyo-ekonomik Faktörlerin Belirlenmesi. Türkiye VII. Tarım Ekonomisi Kongresi, 13-15.
- Altan, Y., Kerman, U., Aktel, M., Metin, Y. ve Eke, E., 2013. Yerel Yönetimlerde Kamu Özel Ortaklığı Uygulaması: Büyükkabaca Belediyesi Örneği . Uluslararası Alanya İşletme Fakültesi Dergisi, 5 (3) , 9-17.
- Anonim,2019a.Sorgun Düşünce kulübü, <https://sorgundusuncekulubu.com/yo zgattatirim/> (18.06.2022).
- Anonim,2019b.Sorgun Düşünce kulübü, <https://sorgundusuncekulubu.com/yo zgattahayvancilik/> (18.06.2022).
- Anonim,2020a.Meteoroloji Genel Müdürlüğü, <https://www.mgm.gov.tr/veridegerlendirm e/il-ve ilceler%20istatistik.aspx?m=YOZGAT%20> (03.07.2022).
- Anonim,2020b.Türkiye İstatistik Kurumu, <https://data.tuik.gov.tr/Kategori/GetKategori?p =tarim-111&dil=1> (03.06.2022).
- Anonim,2021a.Türkiye İstatistik Kurumu, <https://data.tuik.gov.tr/Kategori/GetKategori?p =tarim-111&dil=1> (03.06.2022).
- Anonim,2021b. Türkiye, Yozgat ve Kadişehri'ne ait meyvecilik verileri, <https://data.tuik.gov.tr/Kategori/GetKategori?p=tarim-111&dil=1> (10.06.2022).
- Anonim,2022a.Yozgat Valiliği Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü, <https://yozgat.csb.gov.tr/> (15.06.2022).
- Anonim,2022b. T.C. Yozgat Valiliği, <http://www.yozgat.gov.tr/> (15.06.2022).
- Anonim,2022c. <http://www.yozgat.gov.tr/iklim> (16.06.2022).
- Anonim,2022d.Deveci Havzası Meyvecilik Entegrasyon Projesi. T.C. Kadişehri Kaymakamlığı, <http://kadisehri.gov.tr/tarim> (17.06.2022).
- Arslan, F. ve Değirmenci, H., 2016. Çiftçilerin Arazi Toplulaştırma Projesine Bakışı: Kahramanmaraş Türkoğlu İlçesi ve Köyleri . Uludağ Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi, 30 (2) , 23-34.
- Avşaroğlu, İ. ve Arısoy, H. Kabalı Köyündeki Meyvecilik Projesinin Bir Kırsal Kalkınma Modeli Uygulanabilirliğinin Araştırılması. Tarım Ekonomisi Araştırmaları Dergisi, 7 (2), 99-108.
- Çelebi, M., 2010. Toplulaştırmanın Karaman İlinde Sulama ve Diğer Tarımsal Faaliyetlerin Verimliliği Üzerinde Etkileri. Tarım Bilimleri Araştırma Dergisi, 3(2), 1-6.
- Çiçek, A. & Erkan, O., 1996. Tarım Ekonomisinde Araştırma ve Örneklem Yöntemleri. Tokat: Gaziosmanpaşa Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayınları (12), Ders Notları Serisi No:6.
- Demirtaş, E. I. ve Sarı, M., 2016. Arazi Toplulaştırması. Derim, 20(1), 48-58.
- Eymen, U. E., 2007. SPSS Veri Analiz Yöntemleri. İstatistik Merkezi Yayını, No:1, Ekim 2007.
- Güngör, M., Bulut, Y., 2008. Ki Kare Testi Üzerine. Doğu Anadolu Bölgesi Araştırmaları.

- Karadağ, E., 2015. İşlenmeyen Küçük Parçalı Arazilerin Üretime Kazandırılmasında Üreticilerin Örgütlenme Yaklaşımları ve Örgütlenme Model Önerisi: Erzincan İli Örneği. (Yüksek Lisans Tezi), Namık Kemal Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı, Tekirdağ.
- Kalaycı, Ş., 2018. SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri. 9. Basım
- Keles, H. ve Aras, S., 2018. General Situation, Problems of Yozgat Orchards and Suggestions. SETSCI Conference Indexing System, 1308-1310.
- Koday, Z., 2011. Kağızman İlçesinde Meyvecilik / Kağızman Kasabasında Meyve Yetiştiriciliği. Doğu Coğrafya Dergisi, 9 (12)
- Köseoğlu, M., Gündoğdu, K. S., 2004. Arazi Toplulaştırma Planlama Çalışmalarında Uzaktan Algılama Tekniklerinden Yararlanma Olanakları. Uludağ Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi, 18(1), 45-56.
- Mesci, O. ve Karlı, B., 2018. Isparta İlinde Arazi Toplulaştırması Yapılan Alanlardaki Tarım İşletmelerinin Sosyo-Ekonomik Analizi. Mustafa Kemal Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi, 23(1), 106-114.
- Öztürk, F., P., Karamürsel, D., Bayav, A., Öztürk, G., 2005. Türkiye’de Kiraz Üretimi, Pazarlaması ve Dış Satım Potansiyeli GAP IV. Tarım Kongresi Cilt 1, Bildiriler Kitabı: 427-437, Şanlıurfa.
- Özüpek, O., Bakoğlu, N. ve Güneş, N. T., 2013. Türkiye’de Meyvecilik İhracatının Durumu Ve Beklentileri.
- Özyücel, 2021. M. Kırsal Kalkınmada Yeni Çözüm Arayışlarında Kooperatifleşme: İnegöl İncelemesi. European Journal of Managerial Research (EUJMR), 5(Özel Sayı 1), 86-97.
- Sharma S., 1996. Applied Multivariate Techniques, John Wiley ve Sons Inc., New York.
- Şimşek M., Gülsoy, E., Karadaş, K., 2018. Iğdır İlinin Meyvecilik potansiyeli ve İl Ekonomisine Katkısı. Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi, 8 (3), 39-44.
- Tengir, T., 2010. Kırsal Kalkınmada Köylere Hizmet Götürme Birliklerinin ve İl Özel İdarelerinin Rolü ve Önemi, Yozgat İli Çekerek İlçesi Örneği. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Selçuk Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Ün, L., 2014. Kamu Hizmetinin Görülmesinde Kamu-Özel Sektör-Vatandaş İşbirliği Örneği: Kadışehri. (Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Ankara.
- Yılmaz, K. U. ve Uzun, A., 2011. Kayseri ilinin meyvecilik potansiyeli açısından analizi. Erciyes Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Fen Bilimleri Dergisi, 27 (3), 228-233.
- Yıldırım, H. ve Onay, A., 2012. Batman İli Meyveciliğine Genel Bir Bakış. Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi, 1 (2), 149-160.
- Zenginbal, H., 2015. Bolu ili meyvecilik potansiyeli ve ceviz yetiştiriciliği. Ziraat Mühendisliği, (362), 10-16.

EKLER

Ek.1 Anket Soruları

Anket Tarihi:....../....../20....

Anket No:.....

Ankete Katılan Üreticilerin Demografik-Sosyo-Ekonomik Özellikleri

1. Yaşınız :..... Cinsiyetiniz: (1)Kadın (2)Erkek
2. Eğitim Durumu :yıl
3. Medeni haliniz : (1) Bekar (2)Evli
4. Kaç yıldır kendi adınıza tarımla uğraşıyorsunuz?.....yıl
5. Çiftçilik dışında başka bir meslekte çalışma durumu?
(1) Hayır (2) Özel Sektör (3) Emekli (4) Devlet Memuru (5) Diğer
6. Ailedeki birey sayısı :.....kişi
7. Aileden kaç kişi projede çalışıyor ?.....kişi
8. Projede çalışma konusu hakkında sıkıntınız, şikâyetiniz var mı?
(1)Maaşımızı zamanında alamıyoruz (2) Mesai saatimiz belirsiz
(3) Sigorta sıkıntısı yaşıyoruz (4) İş güvenliğimiz yok
(5)Diğer.....
(6) Diğer.....
9. Çiftçi Kayıt Sistemi'ne (ÇKS) kayıtlı araziniz ..Dekar ve yıllık ÇKS geliriniz ...TL
10. Kayıtlı olmayan arazileriniz için ÇKS sistemine kaydolamama nedeniniz nedir?
(1) Tapu kayıt sorunları (2) Destek miktarı az (3) Diğer
11. Toplam arazinizdekar (dönüm)
(1)da kendimiz işliyoruz
(2)da projeye kiraya verdim
(3)da çiftçilere kiraya verdim
(4)da ortağa verdim
(5)da Diğer...
(6).....da kendim kiraladım
12. Projeye katıldığınız arazi büyüklüğü kaç dekar (dönüm) Dekar

13. Neden Tüm Arazinizle Projeye Dahil Olmadınız?

- (1) Hayvancılık yaptığım için
(2) Emin olamadığım için projeye
(3) Konum olarak uzak
(4) Diğer.....

Deveci Havzası Meyvecilik Entegrasyon Projesi İle İlgili Sorular

14. Projeye Katılmanızda en çok kim Etkili Oldu?

- (1) Muhtar (2) Kaymakam (3) Komşular (4) Akrabalar
(5) Arkadaşlarım (6) İlçe müdürlüğü personelleri (7) Kendim karar verdim
(8) Diğer

15. Bu projede yer almanızdaki etkili koşullardan en önemli ve en önemsizini ilgili sütuna koşul numarasını yazarak belirtiniz.

Hangileri etkiledi	En önemlisi	Koşullar	En Önemsizi
		1. Arazi yapısının iyileştirilecek olması	
		2. Profesyonel planlama ve uygulama yapması	
		3. İyi çiftçilerin katılmış olması	
		4. Valiliğin işin içinde olması	
		5. Muhtarımızın çabası güvenilen ve sevilen kişiliği	
		6. Kaybedecek çok bir şeyimizin olmaması	
		7. Daha çok kazanabilme şansı	
		8. İstihdam sağlayacak olması	
		9. hayat standardımı yükseltmek	
		10. Pazarlama kolaylığı sağlayacak olması	
		11. Herkesin katılması	

16. Bir yeniliği kabul etmeniz ve faydalanmanız konusunda yani yeniliklere açıklık konusunda aşağıdaki ifadelerden hangisi size uyuyor kendinizi proje öncesi ve sonrası için değerlendiriniz.

PROJEYE KATILMADAKİ DAVRANIŞINIZ	
PROJE ÖNCESİ	
En Önce katılanlardanım	
Biraz Bekledim	
En Son katılanlardanım	
PROJE SONRASI	
En Önce Ben Katılıyorum	
Biraz Beklerim	
En Son Ben Katılıyorum	

17. Devletin verdiği desteklerden , projelerden en çok haberdar olma kanalınız?

- (1) Muhtar (2) Radyo ve Televizyon (3)İnternet (4)TarımveOrman Bakanlığı
(5) Valilik ve Kaymakamlık (6)Komşular (7)Diğer.....

18. İleride de projenin devam etmesini ister misiniz?

- (1) Kesinlikle Hayır (2) Hayır (3) Kararsızım (4) Evet (5) Kesinlikle Evet

19.Bu proje köyünüzdeki dışa göç durumunu etkiledi mi ?

- (1) Dışa Göç Azaldı (2)Göç Aynı (3) Dışa Göç Tamamen Bitti (4) Göç alıyoruz

20.Köyünüzde proje öncesi en çok yetiştirilen ürünler.....

21. Köyünüzde proje sonrası en çok yetiştirilen ürünler.....

22. Proje öncesi ve sonrasında işletmenizde üretilen ürünler nelerdir?

	Ürünler	Alan (da)	Verim (kg/da)
Projeden önce Ürün deseni			
Projeden sonra proje dışındaki arazisindeki ürün deseni			

23. Proje sonrası köyünüz arazilerinde toplulaştırma ve arazi iyileştirmesi yapılmış, sulu tarıma geçilmiştir. Bu sebeplerle tarımsal üretimde veya başka uygulamalarda yaşadığınız avantaj ve sorunlardan bahsedebilir misiniz?

Proje ile tarımsal üretimde ve diğer konularda ortaya çıkan sorunlar,

.....

Proje ile tarımsal üretimde ve diğer konularda sağlanan faydalar,

.....

24. Proje sahası dışında kalan arazilerinizi değerlendirmeye yönelik olarak , 2009 sonrası değişim oldu mu?

(1) Evet (2) hayır

Evet.....

25. Yeni projeler için köyünüzde veya yakın köylerden yeni projeler için talep var mı?

(1) Evet (2) hayır

Evet.....

26. Proje Öncesi ve Sonrası Çiftçinin Varlık Durumu

PROJE ÖNCESİ	PROJE SONRASI
<u>Hayvan Varlığı:</u>Büyük BaşKüçük Baş	<u>Hayvan Varlığı:</u>Büyük BaşKüçük Baş
<u>Bina Varlığı Durumu</u> 1 Adet.....m ² ahşap 1 adetm ² beton	<u>Bina Varlığı Durumu</u> 1 Adet.....m ² ahşap 1 adetm ² beton
<u>Ahır Varlığı Durumu</u> 1 Adet.....m ² ahşap 1 Adet.....m ² beton	<u>Ahır Varlığı Durumu</u> 1 Adet.....m ² ahşap 1 Adet.....m ² beton
Alet Makine varlığıTL	Alet Makine varlığıTL
Nakit Durumu (1) Evet (2) HayırTL/YIL	Nakit Durumu (1) Evet (2) HayırTL/YIL
Borç Durumu (1) Evet (2) HayırTL/YIL	Borç Durumu (1) Evet (2) HayırTL/YIL
Kredi Kullanım durumu (1) Evet (2) HayırTL	Kredi Kullanım durumu (1) Evet (2) HayırTL
Kredi kaynağınız 1.Kooperatif 2-Özel banka 3-Devlet banka 4-Diğer	Kredi kaynağınız 1.Kooperatif 2-Özel banka 3-Devlet banka 4-Diğer

27. Kabalı’da projeye dahil olan üreticilerin genel olarak proje ile ilgili ve projeye katılımın kendilerine etkileriyle ilgili görüşleri

Aşağıdaki ifadelere katılma durumunuzu 1 katılmıyorum ve 5 katılıyorum arasında size uygunluğuna göre puanlayınız.	
(1) Kesinlikle Hayır (2) Hayır (3) Kararsızım (4) Evet (5) Kesinlikle Evet	
Bu projeye ilişkin aşağıdaki ifadelerle ilgili düşüncenizi belirtiniz	
Böyle daha çok proje hayata geçirilmeli	
Benzer projeler yapılırsa yine katılım	
Proje bana çiftçilikten kazanılacağını öğretti	
Proje Bana Arazi Toplulaştırılması ile üretimin düzenli ve kolay olduğunu gösterdi	
Türkiye’de arazi toplulaştırması uygulamaları bir an önce yaygınlaşmalı	
Proje Sayesinde Birçok Tarımsal Yenilikleri Öğrendim	
Proje sayesinde çiftçi çocukları çiftçiliği sevdi	
Proje sayesinde tarım makinalarının etkin kullanımını öğrendim. Az makine ile çok iş yapıyoruz	
Bu ve benzeri projeler kırsalda gençlerin işsizlik sorununu çözer.	
Gençlerin çiftçiliğe bakışı değişti.	
Köyümüzden dışa göç durdu	
Ne olursa olsun tarıma devam etmek gerekir	
Projeye Katılımın Çiftçilikle ilgili Düşünceler Üzerindeki Etkileri (Öğretileri)	
Çiftçilik iyi yönetilmesi gereken bir iştir	
Başarılı çiftçilik için planlama yapmak gerekir	
Yetkililerin ara sıra işletmenizi ziyaret etmesi önemlidir	
Tarımla ilgili kararları vermeden önce profesyonel danışmanlarla görüşmek gereklidir.	
Çiftçilikte modern kayıt tutma sistemleri önemlidir.	
Diğer tarım işletmelerini ziyaret etmek, onların yöntemlerini görmek açısından önemlidir.	
Tarımsal uygulamalar hakkında yayınları izlemek ve okumak önemlidir.	
Türkiye’de bol miktarda kaynak var, yeter ki insanlar bunları nasıl kullanacağını öğrensin.	
Birlikte hareket etmek oldukça zor.	
Birlikte hareket etmek çiftçiyi güçlendirir.	
Risk almayı sevmeyen bir yapım vardır.	
Çiftçilikte parasal riskler almak gerekir.	
Birlik olduğunuzda İşletmenin küçük olması önemli değildir.	
Üretici örgütlerinde görev almak gerekir.	

28. Sizce bu proje yürütücüsü firma bu işten kar ediyor mu?

() Evet () Hayır

29. Proje alanında üretilen ürünlerin pazarlaması nasıl ve nerelere yapılıyor ?

.....

.....

30. Köyünüzden proje ürünlerinin ihracatı yapılıyor mu?

() Evet () Hayır

Ek.2 Etik Kurulu Kararı

ÖZGEÇMİŞ

